

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 20.

Lördagen den 26 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående understöd åt förre extra skogsbevakaren G. Karlsson från Malåträsk;

angående försäljning af vissa under förra militiebostället ^{15/16} mantal Hvellinge n:is 22 och 30 i Malmöhus län lydande gatehus;

angående försäljning af egendomen Nefvitshög n:o 15, ett kronobete, i Malmöhus län; och

angående försäljning af en postverket tillhörig tomtedel i Ystad.

De kongl. propositionerna bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 23, angående val af två fullmäktige i riksbanken och tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk; och

n:o 24, angående val af ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret, jemte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk;

dels ock till Riksdagens förordnanden

n:o 25, för två fullmäktige i riksbanken;

n:o 26, för tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i riksbanken;

n:o 27, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret; och

n:o 28, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret; äfvensom

bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 29, till Konungen angående stämpelafgiften.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtande n:o 47.

§ 5.

Efter föredragning, hvart för sig, af statsutskottets utlåtanden:

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om vilkoren för tillgodonjutande af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägsaktiebolag beviljade låneförmåner; och

n:o 45, angående pensionsrätt för husdrängen vid Riksdagens hus m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 6.

Härefter föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående expeditionslösen.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *L. J. Jansson* i Djursåtra afgifna motion, n:o 148, icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Herr Jansson i Djursåtra begärde ordet och yttrade: Herr talman, mina herrar! Som kammaren torde finna, har jag i min motion föreslagit sådan ändring i förordningen angående expeditionslösen, att domstols förordnande att vara förmyndare eller god

man för arfvinge uti dödsbo, der någon behållning till arfvingsens förmån ej finnes, måtte af den förordnade erhållas utan lösen. Det har syntts mig, att en dylik förändring skulle innebära billighet och rättvisa, alldenstund den, som förpligtas att vara förmyndare eller god man för en medellös arfvinge, vid utöfningen af detta uppdrag icke blott ofta har att underkasta sig kostnader och besvär af mångfaldig beskaffenhet, utan derjemte mången gång får erlagga lösen för sitt förordnande. Nu säger utskottet i sitt utlåtande, att skyldigheten att lösa förordnande att vara förmyndare eller god man för arfvinge i dödsbo bör fullgöras af sterbhuset, och skulle sterbhuset sakna tillgångar, så förmenar utskottet, att vederbörande förmyndare eller god man redan nu på grund af gällande bestämmelser eger att utfå förordnandet utan lösen.

Rigtigheten af denna utskottets åsigt vågar jag dock betvifla, ty förordningen föreskrifver hvarken skyldighet för sterbhus att lösa förmyndare- eller godmansförordnande för enskild arfvinge, ej heller att sådant förordnande i något fall kan erhållas utan lösen. Det är endast i rättegångsmål, der part styrker sin medelöshet, som en sådan frihet kan medgifvas.

Emellertid erkänner utskottet, att förordningen i detta afseende lemnar rum för tvekan, och att densamma i hithörande frågor borde innehålla bestämmelser derom, att lösen för förmyndare- och godmansförordnande borde af vederbörande sterbhus erläggas. Utskottet anser för öfrigt, att ett förtydligande borde omfatta ej allenast de af mig angifna fall, utan ock sådana fall, der det gäller förordnande, som meddelas i anledning af omyndighetsförklaring.

Jag vill dervid erinra, att utskottet, enligt min uppfattning, äfven här har tagit miste, ty gäller det förordnande för sådana personer, som förklaras omyndiga, då förutsättes ju alltid, att en sådan person sjelf eger medel, och den, som sjelf eger medel, måste naturligtvis äfven vidkännas de kostnader, som kunna vara förknippade med hans omyndighetsförklaring.

Då utskottet, enligt mitt förmenande, icke visat giltiga skäl för sitt afstyrkande, och då jag vidare tror, att jag i min motion framhållit sådana synpunkter, som böra kunna tala för bifall till densamma, så tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Zotterman anförde: Såsom kammaren behagade finna, har utskottet ställt sig på samma ståndpunkt som motionären, i det utskottet anser, att en till god man eller förmyndare utsedd person, i fall hans myndling är i saknad af medel, icke bör åläggas lösa protokoll. Men utskottet har ansett sig finna och äfven anført skäl för sin uppfattning, att god man eller förmyndare, enligt nu

gällande föreskrifter, icke är skyldig erlægga dylik lösen, enär han ej är att hänföra hvarken till kärke, klagande eller sökande.

Utskottet har också, såsom den ärade motionären nyss framhöll, medgifvit, att förordningen i detta afseende är bristfällig, i det bestämmelser saknas, att i sådana fall, som här äro i fråga, ersättning för dylik lösen borde af sterbhuset utgå, så vidt tillgång der finnes.

Men om man vill söka åstadkomma ett förtydligande i denna riktning, så bör man, enligt utskottets förmenande också taga hänsyn till alla öfriga fall af godmans- och förmynderskapsförordnande. Då emellertid en hemställan i detta syfte öfverskred utskottets befogenhet, ansåg sig utskottet böra tillstyrka afslag å motionen.

Utskottet föreställer sig, att, om motionären till ett följande år återkommer med ett förslag af den vidare omfattning, som nu är antydd, hans önskningsar skola af Riksdagen uppmärksammas och bifallas.

På dessa skäl anhåller jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

I ordningen förekom dernäst statsutskottets memorial n:o 46, i anledning af Andra Kammarens återremiss af vissa punkter i statsutskottets utlåtande n:o 5 angående regleringen af utgifterna under riksstatens *fjerde* hufvudtitel, omfattande anslagen till landförsvaret.

Sedan statsutskottet, i sitt utlåtande n:o 5 angående regleringen af utgifterna under riksstatens *fjerde* hufvudtitel, hemställt i punkten 1:o, att Riksdagen måtte,

a) med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver landförsvarsärenden den 14 januari 1898 angifna grunder för förändrad organisation af arméns centrala styrelse samt de för artilleristylelsen, fortifikationsstylelsen, intendenturstylelsen och arméns sjukvårdsstyrelse upprättade nya stater, äfvensom de för åtnjutande af i dessa stater upptagna aflöningsförmåner i statsrådsprotokollet angifna vilkor, i riksstaten för år 1899 å *fjerde* hufvudtiteln uppföra följande nya anslag till nedannämnda belopp, nemligen:

till artilleristylelsen.....	kronor	17,300: —
» fortifikationsstylelsen	»	16,300: —
» intendenturstylelsen	»	88,500: —
» arméns sjukvårdsstyrelse	»	17,270: —;

samt

b) vid bifall härtill ur riksstaten för samma år utesluta anslaget till arméförvaltningen, 147,265 kronor; äfvensom

under punkten 5:o, mom. a), att Riksdagen måtte, med godkännande af bifogadt förslag till stat för Gotlands trupper, medgifva, att Gotlands infanteriregemente och artillericorps måtte omorganiseras på sätt nämnda stat utvisade, äfvensom att under öfvergångstiden å staten uppkommande besparingar finge användas till bekostande af erforderlig nyuppsättning af munderingspersedlar och anskaffning af stamhästar samt till uppförande af förrådsbodnar för landstormens äfvensom stall och ridhus för artillericorpsens behof;

under punkten 5:o, mom. b), att Riksdagen måtte medgifva Kongl. Maj:t att på så sätt ändra gällande stater för Första Svea och Vendes artilleriregementen samt Gotlands, Vaxholms och Karlsborgs artillericorps, att lönen på stat för de vid dessa regementen och corps anstälde rustkammarsmeder, gevärshandtverkare och stockmakare finge från och med år 1899 utgå med 700 kronor;

och under punkten 5:o, mom. c), att, vid bifall till hvad under punkt 1:o föreslagits, Riksdagen måtte medgifva Kongl. Maj:t att på det sätt ändra gällande stat för fortifikationen, att de i samma stat för en sekreterare, tillika auditör vid Svea ingenjörbataljon, samt för en kassör och redogörare upptagna löneförhöjningar, tillhopa 5,000 kronor jemte ålderstillägg, uteslötes samt i stället i nämnda stat uppfördes arvode åt en auditör vid Svea ingenjörbataljon med 500 kronor;

hade utskottet under punkten 5:o, mom. d) föreslagit, att, vid bifall till hvad under a), b) och c) föreslagits, Riksdagen måtte öka anslaget till aflöning och rekrytering, nu 8,495,500 kronor, med 33,370 kronor till 8,528,870 kronor.

Hvad utskottet sålunda hemställt hade Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren, som afslagit punkten 1:o samt godkänt punkten 5:o mom. a) och b) samt förklarar mom. c) i anledning af kammarens beslut under punkten 1:o hafva förfallit, visat mom. d) åter till utskottet.

Då emellertid Första Kammaren fattat beslut i det af Andra Kammaren återremitterade ärendet, hemställde utskottet i *punkten 1* af föreliggande memorial:

att Andra Kammaren behagade fatta beslut i fråga om statsutskottets i utlåtande n:o 5, punkten 5:o mom. d), gjorda hemställan.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Statsutskottet hade föreslagit i punkten 5:o, mom. c) å fjerde hufvudtiteln uteslutning af 5,000 kronor, men uppförande i stället af 500 kronor,

alltså en minskning i anslaget af 4,500 kronor. Detta förslag har af denna kammare förklarats förfallet i anledning af kammarens beslut angående punkt 1:o å samma hufvudtitel.

Af denna anledning sker ingen nedsättning i anslaget, utan till den af utskottet föreslagna höjningssumman i mom. d) måste läggas 4,500 kronor. Höjningen blir derigenom 37,870 kronor och anslagets belopp 8,533,370 kronor. Och tillåter jag mig, herr talman, att därför få göra följande yrkande,

att Riksdagen måtte öka anslaget till aflöning och rekrytering, nu 8,495,500 kronor, med 37,870 kronor till 8,533,370 kronor.

Vidare yttrades icke. Den af herr Pehrson gjorda hemställan bifölls.

Punkten 2.

Efter det utskottet under punkten 1:o i sitt förenämnda utlåtande gjort hemställan på sätt här ofvan omförmälts, samt under punkten 6:o hemställt, att Riksdagen måtte, med godkännande af bifogadt förslag till ny stat för intendenturcorpsen, öka anslaget till intendenturcorpsen, nu 356,179 kronor, med 35,350 kronor till 391,529 kronor,

hade utskottet under punkten 8:o föreslagit att, vid bifall till hvad under punkterna 1:o och 6:o föreslagits, Riksdagen måtte öka anslaget till inqvarteringskostnader, nu 165,970 kronor, med 7,050 kronor till 173,020 kronor.

Hvad utskottet sålunda föreslagit hade Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren, som dels, enligt hvad ofvan erinrats, afslagit punkten 1:o och dels bifallit punkten 6:o, visat punkten 8:o åter till utskottet.

Då emellertid Första Kammaren fattat beslut i den af Andra Kammaren återremitterade punkten 8:o, hemställde nu utskottet, att Andra Kammaren behagade fatta beslut i fråga om statsutskottets i utlåtande n:o 5, punkten 8:o gjorda hemställan.

Herr Pehrson i Törneryd erhöll ordet och yttrade: I punkt 8:o å ifrågavarande hufvudtitel hade Kongl. Maj:t föreslagit ökning i anslaget till inqvarteringskostnader med 7 350 kronor. Utskottet hade, under förutsättning af bifall till dess hemställan i punkterna 1:o och 6:o, hemställt om anslagets höjning med 7,050 kronor.

Hvad utskottet i punkt 1:o hemställt har af Andra Kam-maren afslagits, men förslaget i punkt 6:o deremot bifallits. Alltså kommer vid de verk och corpser, angående hvilkas inqvarterings-ersättning förändring nu ifrågasatts, sådan ersättning jemlikt Andra Kammarens beslut att utgå till personalen å arméförvaltningens stat, som förut, med 1,362 kronor 50 öre, å fortifikationens stat, som förut, med 337 kronor 50 öre, och i en annan post, lika-

ledes å fortifikationens stat, med 225 kronor, dessa båda sistnämnda poster å fortifikationens stat således tillsammans uppgående till 562 kronor 50 öre, samt å intendenturcorpsens blifvande stat, enligt kamrarnes samstämmade beslut, 11,789 kronor 63 öre, alltså sammanlagdt 13,714 kronor 63 öre.

Då härifrån drages nuvarande inqvarteringsersättning till motsvarande personal, nemligen vid arméförvaltningen 1,362 kronor 50 öre, å intendenturcorpsens förra stat 5,300 kronor 63 öre och å fortifikationens stat 562 kronor 50 öre eller sammanlagdt 7,225 kronor 63 öre, och denna summa drages från den nyss föregående, som var 13,714 kronor 63 öre, visar sig den erforderliga höjningen utgöra 6,489 kronor eller i jemnt tal 6,500 kronor.

Jag får med anledning häraf hemställa, att kammaren ville besluta, att den nu föredragna punkten måtte få följande lydelse, att Riksdagen må öka förslagsanslaget till inqvarteringskostnader, nu 165,970 kronor, med 6,500 kronor till 172,470 kronor.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll den af herr Pehrson gjorda hemställan.

§ 8.

Föredrogs och bifölls bankoutskottets memorial n:o 6, angående ökad t anslag till riksbankens byggnad i Mariestad.

§ 9.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag i fråga om ersättning af allmänna medel å t vittnen, inkallade af häktade personer.

Om ersättning af allmänna medel å t vittnen, inkallade af häktade personer

I motion n:o 16 inom Andra Kammaren hade herr *A. W. Styrlander* hemställt, att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t, efter utredning om och under hvilka vilkor ersättning af allmänna medel måtte kunna beredas å t vittnen, som instämts af häktade personer, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser i detta afseende.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmålts af herrar *Husberg, Folke Andersson, Nilsson* i Skärhus, *Ohlsson* i Vexjö, *Jönsson* i Gammalstorp, *Back Per Ersson* och *Svensson* i Karlskrona.

Om ersättning
af allmänna
medel åt
vittnen,
inkallade af
häktade
personer.
(Forts.)

I fråga härom anförde nu:

Herr Styrländer: Herr talman! Jag skall be att ett par ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att söka bemöta de nya skäl, som lagutskottet anfört för sitt afstyrkande af min motion.

Det första skälet är, att innevarande års Riksdag har beslutit aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t angående skärpta straffbestämmelser för vittnes utevaro från rätten.

Enligt min åsigt är detta skäl snarare ett skäl för bifall till motionen än för afslag å densamma, ty om det skulle blifva lag, att straffbestämmelserna för vittnens uteblifvande från rätten skulle skärpas, så hör det, enligt min åsigt, också vara angeläget, att vittnenas rätt icke förnärmas, utan att deras rättigheter snarare måtte ytterligare värnas.

Det andra skälet, som utskottet anfört, är att Riksdagen beslutat uttala sig för införande af bestämmelser om att vittnena i vissa fall skola bekomma förskott å vittnesersättningen. Ja, det är visserligen sant, att detta skulle kunna något hjälpa upp det af utskottet först anförda skälet, men gent emot detta ber jag att få anmärka, att förskottet saknar all betydelse, då det gäller sådana personer, som afses i min motion, nemligen häktade, enär dessa helt naturligt på grund af sin medellöshet icke äro i stånd att lemna några förskott. Ej heller detta skäl synes mig således hafva någon betydelse.

Slutligen anför lagutskottet som ett tredje skäl, att det för medellöse häktade skulle, derest här ifrågavarande förhållanden ordnades i enlighet med Riksdagens skrivelse, blifva desto mera angeläget att få sina vittnen inkallade genom domstolens förordnande. Ja, detta må väl vara sant, men jag vill dervidlag erinra, att om en häktad person skall få sina vittnen inkallade genom domstolens förordnande, så åtgår dertill minst sex veckor från det han blifvit häktad. Ty han kan icke framställa begäran härom förr än inför rätten, som i regel sammanträder först tre veckor efter det den tilltalade blifvit häktad. Och vittnena kunna således inkallas först till det derpå följande sammanträdet, som inträffar först efter ytterligare tre veckor. Det är ju då helt naturligt, att en häktad person i stället väljer den utvägen att låta i vanlig ordning omedelbart instämma sina vittnen. Har man då fått lagbestämmelser om att den häktade skall lemna förskott, så hafva vittnena naturligtvis laga förfall, om de icke erhållit dylikt förskott. Men just härigenom kommer man till svårigheter, som synas mig icke kunna lösas på annat sätt än genom sådan lagstiftning, som jag önskat.

Nu kan man visserligen säga, att då Första Kammaren utan votering afslagit denna motion, så leder det icke till något resultat, äfven om denna kammar bifaller densamma. Häremot vill jag

dock framhålla, att det helt säkert skulle vara en mycket god och nyttig opinionsyttring, om denna kammare ville bifalla motionen, såsom skett vid två föregående riksdagar. Ty om denna kammare bifaller motionen och det dessutom, enligt hvad man vet, finnes en ganska stark minoritet för densamma i Första Kammaren, ehuru väl denna minoritet vid innevarande riksdag af för mig obekanta skäl icke ens vågat påfordra votering, så är jag öfvertygad om, att Kongl. Maj:t, när en lag kommer att framläggas angående skärpta straffbestämmelser för vittnens utevaro från rätten, också skall taga hänsyn till denna fråga och samtidigt lösa äfven den. Och jag tror alldeles icke, att det skall för Kongl. Maj:t blifva omöjligt att komma till en verkligt god lösning af densamma. De skäl, som förut anförts mot motionen, hafva nemligen, synes det mig, för det mesta varit af formel art, men jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t löst mycket större formella svårigheter än dem, som erbjuda sig i denna fråga, och jag tror således, att vi, i sammanhang med den väntade lagen angående skärpta straffbestämmelser för vittnens utevaro, skulle kunna få några bestämmelser äfven i detta afseende.

Såsom herrarne se, hafva sju af denna kammares ledamöter af lagutskottet reserverat sig mot utskottets utlåtande. Om jag fått rigtiga uppgifter angående grunden för denna reservation, så skulle densamma gå i riktning af bifall till motionen, och jag skall därför också för min del anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Anderson i Tenhult: Herr talman! Då jag deltagit i det beslut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, skall jag be att få yttra några ord angående densamma. Då lagen af den 4 juni 1886 tydligen föreskrifver, att domstol har behögenhet att i brottmål låta inkalla de personer, som den tilltalade anmäler, och att dessa personer äro berättigade att af statsmedel utbekomma icke allenast dagtraktamente, utan också skjutslega fram och åter eller kostnaden för biljett å jernväg, om sådan begagnas, och då vidare 3 § i samma lag innehåller bestämmelser derom, att sådan ersättning skall, der så behöfves, förskottsvis utbetalas, så har jag för min del funnit mig böra biträda det slut, hvartill utskottet kommit. Jag anser, att det rent af vore orimligt, att staten också skulle betala de vittnen, som en häktad person kan låta inkalla, utan att domstolen, der målet förekommer, derom ens blifvit hörd.

Det låter mycket lätt tänka sig, att en förut straffad häktad person, för att hjälpa gamla bekanta, låter till vittnen kalla personer, som kunna vara bosatta på de mest aflägsna platser och som kanske ej ha ett enda ord att upplysa i målet; ja, det låter till och med tänka sig, att dylika personer, sedan de requirerat och fått reseersättning i förskott, icke ens resa dit de blifvit kallade.

Om ersättning af allmänna medel åt vittnen, inkallade af häktade personer.
(Forts.)

Om ersättning
af allmänna
medel åt
vittnen,
inkallade af
häktade
personer.

Då staten enligt nyss omförmälda lag redan tillerkänner ersättning åt vittnen, som åberopas af häktade personer, blott anmälan derom göres hos den domstol, der målet förekommer, kan jag för min del icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Husberg: Jag har, såsom herrarne se, inom utskottet reserverat mig mot dess hemställan och biträdt den mening, som herr Styrländer i sin motion frambållit.

Till en början skall jag be att få yttra några ord gent emot herr Anderson i Tenhult. Herr Anderson omnämnde, hvad utskottet också sagt i sitt betänkande, nemligen att lagen af den 4 juni 1886 erbjuder all den trygghet och garanti, som rimligtvis kan begäras i detta fall. Ja, 1886 års lag innehåller väl, att vittnen, som *efter domstols förordnande* i mål rörande häktad person eller eljest i brottmål blifvit inkallade, skola få ersättning af allmänna medel, men denna lag berör icke de fall, som herr Styrländer i sin motion afsett, ty hans motion åsyftar just de fall, då domstolen *icke* meddelat något slikt förordnande — anledningarna härtill kunna nu vara af olika slag.

Då en person blir häktad i brottmål, företages i regel icke ransakningen förr än tre veckor efteråt. Man kan nu tänka sig, att den häktade har vittnen, som han skulle vilja instämma. Om han nu icke har några penningar, så att han kan lemna förskott åt vittnena, skall han därför behöfva vänta i tre veckor, för att domstolen skall kunna meddela förordnande om vittnenas inkallande? Är det då icke bättre och vigare, att han får vända sig till Konungens befallningshafvande, och att Konungens befallningshafvande får ombesörja vittnenas instämmande i vanlig ordning? Resonnementet, att 1886 års lag skulle vara tillfyllestgörande, leder också ovilkorligen dertill, att en häktad person, om han vill bespara sina vittnen olägenheten af att nödgas inställa sig utan att få den ringaste ersättning, måste vänta med att låta inkalla vittnena till andra rättegångstillfället, fastän detta ligger ytterligare tre veckor fram i tiden.

Vidare yttrade herr Anderson, att om man skulle medgifva alla af en häktad person inkallade vittnen rätt till ersättning, skulle en sådan bestämmelse kunna i allra högsta grad missbrukas. En häktad person skulle nemligen, om sådana bestämmelser infördes, kunna blifva i tillfälle att låta sina vänner resa på statens bekostnad, för att såsom vittnen inställa sig vid rätten, oaktadt de ingenting hade att i målet upplysa. Ja, sådana fall kan man naturligtvis alltid konstruera upp, men jag tror icke, att de hafva någon motsvarighet i verkligheten. Icke kan man nemligen gerna tänka sig, att en person, som sitter häktad, för att bereda några vänner nöjet af en resa, skulle underkasta sig en förlängd häktningstid. Naturligtvis kan man i alla fall tänka sig, att en häk-

tad person vid något tillfälle kan låta af rent okynne instämman vittnen från långt aflägsna trakter, och ett sådant fall har ju verkligen också en gång inträffat, nemligen i målet angående Westermark-Rosén, men jag vågar påstå, att äfven för sådana fall är en lagstiftning, sådan som herr Styrländer föreslagit, mycket befogad. Ty visserligen kan man å ena sidan säga, att det är ett ofog af en häktad person att låta genom Konungens befallningshafvande instämman en mängd vittnen, som ingenting hafva att upplysa, men å andra sidan måste man väl också tänka på vittnenas intresse. I det nyss omnämnda målet kallades en mängd personer från olika håll långt upp till Norrland, och de kunde icke få någon ersättning för sin resa. Då emellertid staten ålägger vittnestvång — och helst om detta göres ännu strängare än nu — bör väl staten också se till, att vittnenas ställning icke blir alldeles olidlig.

Om ersättning af allmänna medel åt vittnen, inkallade af häktade personer.
(Forts.)

Man har vidare sagt, att de ifrågasatta bestämmelserna skulle ådraga staten oskäligen kostnader. Jag tror verkligen icke, att så skall blifva förhållandet, och jag är öfvertygad om, att de utgifter, som staten skulle komma att få vidkännas för sådana vittnen angående häktade personer, som skulle komma att instämmas på svarandens begäran, utan att domstol derom gifvit något förordnande, skulle visa sig blifva så obetydliga, att de alldeles icke förtjena att tagas i öfvervägande, i jämförelse med det verkligen oskäligen tvång, för hvilket vittnen nu kunna blifva utsatta, nemligen att få resa många mil utan att därför erhålla någon ersättning.

Jag vill dessutom påpeka ytterligare ett skäl för bifall till motionen. Riksdagen har till regeringen aflåtit en skrivelse med begäran om skärpta straffbestämmelser för vittnens utevaro från rätten. I sammanhang härmed har man också erinrat om, att vittnena borde tillerkännas rätt att erhålla förskott å vittnesersättningen. Den nu föreliggande motionen synes mig stå i mycket nära sammanhang med hvad som sålunda uttalats, nemligen med afseende å häktade personer och vittnen, som af dem instämmas. Det torde därför vara skäl att taga i öfvervägande, huruvida icke staten bör såsom ersättning för sin rätt att ålägga vittnena inställelse också lemna förskott åt sådana vittnen, som här afses. Jag åtminstone anser, att motionärens framställning sluter sig så nära till den fråga, som beröres i Riksdagens ofvan omförmälda skrivelse, att jag för min del hemställer om bifall till motionen.

Med herr Husberg instämde herrar *Back Per Ersson, Söderberg, Folke Andersson* och *Eriksson* i Elgered.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen till proposition upptagit hvarterdera af de gjorda yrkan-

dena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

Om
ändring i 3 §
utsöknings-
lagen m. m.

§ 10.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckt motion om ändring af 3 § utsökningslagen m. m.

Herr *J. Bromée* hade i berörda, inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 182, föreslagit:

»att Riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring af 3 § i gällande utsökningslag, att kronofogdes ansvar för länsman, då denne för bestämdt fall satts i hans ställe såsom utmättningsman, måtte borttagas, och länsmannen åläggas ansvaret; samt att i sammanhang dermed till Kongl. Maj:t ingå med framställning derom, att bestämmelse måtte utfärdas för kronolänsman att i likhet med kronofogdarne ställa uppboordsborgen;»
men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Bromée: Herr grefve och talman, mina herrar! I en motion, som jag afgaf vid förliden riksdag, hemställde jag om ändring i förordningen om till- och afsättande af länsmän. I utlåtandet öfver denna motion, hvilken delvis tillstyrktes af det utskott, som behandlade densamma, och hvilken äfven i den tillstyrkta delen bifölls af Riksdagen, hemställde utskottet om afslag å en del af min framställning på den grund, att jag icke också gjort framställning derom, att länsmännen borde ställa borgen för sin uppboord. Ehuru jag äfven då var betänkt på att göra en sådan framställning, ansåg jag likväl deuna fråga icke sammanhänga med det förslag, jag då framställt.

Jag kan emellertid icke finna annat än att utskottets afstyrkande, såväl då som nu, bra mycket stöter på de obotfärdigas förhinder. Utskottet säger, att 3 § utsökningslagen står i nära sammanhang och öfverensstämmelse med 2 § i samma lag, enligt hvilken kronofogde är utmättningsman på landet. Detta är en sak, som jag naturligtvis hvarken i min motion bestridt och ej heller ämnar bestrida, men häri ligger väl intet hinder för, att kronolänsmännen böra ställa borgen för af dem uppburna allmänna och enskilda medel. Kronofogdarne kunna väl vara utmättningsmän, äfven om länsmännen ställa borgen för de af dem uppburna medel. Då, såsom känt är, länsmännen uppbara ganska mycket medel, och då dessa tjenstemän äro de enda bland dem, som

hafva uppbörd om hand, som icke ställa borgen för deusamma, kan jag icke finna annat, än att mitt yrkande är i denna del fullständigt berättigadt.

Utskottet säger, att härigenom kronofogdens ansvar skulle minskas eller hans borgensskyldighet borttagas. Nej, jag har icke yrkat, att hans borgensskyldighet skulle borttagas, men jag har ansett det vara berättigadt att borttaga hans ansvar för de af länsman uppburna medel.

Jag antager, att ingen kan väl anse den borgen, som af en kronofogde ställes och som uppgår till 1,500 riksdaler banko, eller i nuvarande mynt 2,250 kronor, vara tillräcklig säkerhet i förhållande till det stora belopp af allmänna och enskilda medel, som en kronofogde uppbär. Det finnes kronofogdar, som af statsmedel uppbära till och med hundratusentals kronor för försålda skogar, ofsedt alla krono- och kommunalutskylder samt öfriga medel, som af dem uppbäras. Vore det då icke en ökad trygghet för både det allmänna och de enskilda, om derjemte länsmännen stälde ungefär lika borgen som kronofogdarne?

Jag har hört sägas, att utskottet skulle anse det vara svårt för länsmännen att ställa denna borgen. Gent emot detta ber jag att få återropa länsmännens eget beslut vid landsstatsmötet i Vesterås år 1894, der de enhälligt förklarade sig, så vidt på dem ankomme, vara villiga att ställa borgen för uppburna medel.

Under sådana förhållanden, och då jag anser min framställning i denna sak vara fullt berättigad, skall jag, herr talman, för att icke uppehålla tiden längre, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Husberg: För min del skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I sin motion har herr Bromée i första rummet föreslagit, att Riksdagen måtte besluta den ändring i 3 § utsökningslagen, att i de fall, der kronofogde i sitt ställe sätter länsman, det ansvar, som hittills ålegat kronofogden, skall upphöra och i stället länsmanen sjelf omedelbart blifva ansvarig för redovisningen. Det har synts utskottet — som jag föreställer mig, med rätta — att, om man går denna väg, man på sätt och vis faktiskt bryter med den princip, på hvilken utmätningsslagstiftningen hos oss är byggd, nemligen, att det skall vara kronofogden, som på landet är utmätningssman. Det finnes utan tvifvel vissa skäl, som tala för att utmätningar på landet böra tillkomma kronofogden, och att länsmännen i afseende å utmätningssväsendet allenast böra vara kronofogdens substitut, som denne, då han af en eller annan anledning sjelf icke kan handlägga ett utmätningssärende, har rätt att använda.

Om det blefve så, som herr Bromée tänkt sig, nemligen, att kronofogden icke vidare skulle ha någon som helst ansvarighet

*Om
ändring i 3 §
utsöknings-
lagen m. m.
(Forts.)*

Om
ändring i 3 §
utsöknings-
lagen m. m.
(Forts.)

för redovisningen i sådana utmätningsärenden, som han öfverlemnade till en länsman, så låge det väl ytterst nära till hands, att kronofogden skulle blifva allt för benägen att lemna ifrån sig en hel del ärenden. Nu kan det ju hända, att en kronofogde har inom sitt distrikt en eller annan länsman, som antingen till följd af bristande insigt tilläfventyrs icke kan utföra ett utmätningssakende på ett tillfredsställande sätt, eller hvars vederhäftighet i afseende på redovisningen af en eller annan anledning kan vara tvifvel underkastad. Hittills har naturligtvis kronofogden i dylika fall haft en mycket stark anmaning att behålla dessa ärenden i sin egen hand, då ju kronofogden alltid är ansvarig för redovisningen. Men blefve det så, som herr Bromée föreslagit, skulle saken vara för kronofogden temligen likgiltig, och han skulle då lätt kunna vara benägen att lemna ärendet ifrån sig till en länsman, då han ju själf icke vidare skulle hafva något ansvar. Böra således utmätningssakendena bibehållas hos kronofogden, så bör han fortfarande vara ansvarig äfven i de fall, då han öfverlåter dylika ärenden åt en länsman.

En annan fråga är visserligen den, om man, med bibehållande af de nuvarande bestämmelserna, bör ålägga länsmännen att ställa borgen. Motionären har emellertid icke framställt förslag derom fristående för sig. För min del tror jag, att detta är en fråga, som i alla fall kommer under Kongl. Maj:ts bepröfvande, ty om jag icke misstager mig, har i yttranden öfver den s. k. försonningskommitténs utlåtande verkligen framhållits, att länsmännen borde, lika väl som kronofogdarne, ställa borgen för de medel, som de få om händer — detta likvisst utan att derigenom kronofogdarnes ansvar skulle upphävas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Om ändrad
lydelse af
55 och 56 §§
utsöknings-
lagen.

§ 11.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 49, om ändrad lydelse af 55 och 56 §§ utsökningslagen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 41, hade herr *J. Bromée* hemställt, att Riksdagen för sin del ville besluta sådana ändringar i 55 och 56 §§ utsökningslagen, att dessa paragrafer komme att innehålla följande bestämmelser, nemligen:

55 §.

För fordran, som grundar sig på klar, till betalning förfallen förbindelse, som ock för fordran, hvilken enligt protokoll öfver

offentlig auktion härleder sig från inrop af löseegendom och är till betalning förfallen, må ock, ändå att betalningsskyldighet ej blifvit gäldenären ålagd, utmätning ske, der gäldenären vid utmätningetillfället utan jäf erkänner skulden; dock skall utmätningssmannen, innan utmätningen verkställles, om erkännandet taga skriftligt bevis, antingen af gäldenären sjelf eller, om han ej kan skrifva eller ej vill beviset meddela, af två ojäfvige män.

Om ändrad lydelse af 55 och 56 §§ utsökningslagen.
(Forts.)

56 §.

Vill någon erhålla utmätning enligt 55 §, skall skriftlig ansökan jemte fordringsbeviset i original, der utmätning åskas på grund af sådant, och protokollet vid auktionen eller utdrag deraf, om utmätning skall ske på grund af dessa handlingar, till utmätningssmannen aflemnas.

I fråga härom anförde:

Herr Bromée: Herr talman, mina herrar! Vid 1889 och 1890 års riksdagar tog jag mig friheten väcka motioner i nu föreliggande fråga, uti hvilka många med mig instämde, och äfven vid nästlidna års riksdag framkom från annat håll en motion i dylikt syfte. Lagutskottet har, såvidt jag vet, alltid afstyrkt dessa motioner. Jag kan dock icke finna annat, än att det skulle vara en nyttig och nödig åtgärd att genomföra den förändringen, att utmätning finge verkställas på klara, till betalning förfallna förbindelser liksom — efter hvad nu i tjugu år praktiserats — för auktionsfordringar, som grunda sig på protokoll öfver försäld lös egendom. Under dessa tjugu år ha, såvidt jag vet — och jag tror att ingen skall kunna jäfva detta påstående — några olägenheter icke försports af det förfaringssätt, som, i enlighet med stadgandena i 55 och 56 §§ utsökningslagen, användes för uttagande af dessa fordringar. Det förefaller mig besynnerligt, om det icke skall vara lika lätt att taga ut en annan klar, till betalning förfallen fordran. Utskottet säger väl, att det skulle blifva svårt för utmätningssmannen att pröfva, huruvida en sådan förbindelse vore utmätningssgill. Mig synes dock en sådan pröfning icke alls vara förenad med några svårigheter. Det kan väl icke vara svårare för utmätningssmannen att pröfva, om en sådan förbindelse är klar och till betalning förfallen, och sedan inhemta, om den godkännes af gäldenären, än att pröfva ett mången gång ganska vidlyftigt utslag och taga reda på, huru detta skall verkställas. Kan utmätningssmannen pröfva ett utslags innehåll, bör han väl också kunna afgöra, om en förbindelse är klar och kan anses vara till betalning förfallen.

I fall åter förbindelsen är på något sätt oklar, eller om något

*Om ändrad
lydelse af
55 och 56 §§
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

svek — såsom utskottet förutsätter — skulle vara för handen, är detta naturligtvis i de flesta fall rigtadt mot gäldenären, och denne har ju då full rätt att bestrida utmätningen. I detta fall blir det ingen utmätning af, förrän utslag fallit i målet.

På dessa grunder och på dem, som förut anförts, såväl af mig som af flera andra, hvilka väckt motioner i samma syfte, skall jag äfven nu taga mig friheten att yrka bifall till min motion å utskottets hemställan.

och afslag

Herr Husberg; Utskottet har i sitt betänkande sagt, att det i många fall skulle vara förenadt med svårigheter för utmätningsmannen att pröfva den fordringshandling, som företeddes såsom stöd för utmätningsyrkandet. Motionären har nu bestridt, att detta skulle vara förhållandet. Jag tror dock, att det i många fall skulle vara ganska kinkigt att hafva denna pröfningsrätt öfverlåten åt utmätningsmannen. Vid exekutiva ärendens handläggning förekomma många gånger fordringsbevis och andra såsom grund för fordringar åberopade handlingar, i fråga om hvilka det är ganska svårt för den exekutiva myndigheten att afgöra, huruvida de uppfylla de vilkor, som lagen fordrar för att den exekutiva processen skall kunna företagas. Det är känt, att innan 1877 års utsökningslag blef gällande, var omfånget och mängden af de fordringshandlingar, som kunde åberopas i den exekutiva processen, vida större än nu. Man kunde då komma till Konungens befallningshafvande med nästan hvilka handlingar som helst och på dem få lagsökningsförfarandet grundadt. Med full afsigt ville emellertid 1877 års lagstiftare inskränka den exekutiva processen till en s. k. urkundsprocess. Men skall denna regel strängt vidmagthållas, är det af vigt, att exekutionssätena mycket noga hålla på att de i lagen stadgade grunder för den exekutiva processen iakttagas. Blefve det så, att hvilken utmätningsman som helst i landet kunde upptaga utsökningsmål, så låge den farhågan mycket nära till hands, att vi komme från den ordning, som utsökningslagen åsyftat, och att de fordringshandlingar, som gjordes gällande i exekutiv väg, finge vida större omfattning, än som i utsökningslagen varit afsedt.

I öfrigt vill jag med afseende å motionen säga, att då motionären tänkt sig, att genom detta förfarande skulle kunna besparas fordringsgarne dels mycken kostnad och dels mycken tidsutdrägt, så håller detta, enligt utskottets förmenande, icke streck. Ty då gäldenären har i sin hand att blifva qvitt hela detta utmätningsförfarande endast derigenom, att han håller sig undan eller gör någon invändning mot den fordran, för hvilken utmätning sökes, så är det klart, att han, för att icke draga utmätning öfver sig, skall begagna sig af hvarje tillfälle att göra undanflykter. Härigenom kan det lätt inträffa, att utmätningsmannen får göra en del resor förgäfvades, och detta vållar kostnader, som vid det van-

liga lagsökningsförfarandet icke förekomma. Likaledes skulle genomförandet af motionärens förslag leda till längre uppskof med fordringens uttagande; ty det är mycket antagligt, att borgenären, efter att förgäfvat ha gjort detta försök, skulle nödgas i alla fall vända sig på vanligt sätt till öfverexekutor.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Till behandling företogs härefter lagutskottets utlåtande n:o 50, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, dels ock åtta med anledning af berörda proposition afgifna motioner.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.*

Genom proposition, n:o 40, af den 28 nästlidne januari, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, § 11 sådan densamma lyder enligt förordningen den 26 oktober 1888 och § 59 sådan samma paragraf lyder enligt nyssnämnda förordning och förordningen den 8 mars 1889, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet utöfvas för mera än en tjugondedel af kommunens hela fyrktal. Ej heller må någon rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfrige röstegande inom kommunen.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden,

Angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet. (Forts.)

som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

§ 21.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställer ordföranden proposition, så affattad, att den må kunna med *ja* eller *nej* besvaras.

Ordföranden tillkännagifver derefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Äskas omröstning, verkställes den öppet och efter upprop.

Till beslut i andra frågor än dem, hvarom i §§ 27, 36 och 73, punkt b) sägs, erfordras blott enkel pluralitet af de afgifna rösterna, enligt den vid omröstningen följda röstgrund.

Falla rösterna lika för olika meningar, gäller den mening, hvilken de fleste röstande efter hufvudtalet bifallit. Aro äfven efter sådan beräkning rösterna lika delade, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal, hvarjemte i längden skall antecknas kommunens hela fyrktal, allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag, §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommunens röstlängd. Har, sedan längden justerades, ny egare eller brukare tillträd fast egendom, och varder sådant inför kommunalstämman styrkt, uppföres den nye egaren eller brukaren i längden såsom röstberättigad för fastigheten; bärande kungörelse om stämma, der dylikt ärende skall förekomma, från predikstolen uppläsas minst en vecka förut. I den för anmärkning afsedda kolumn antecknas, dels om af ofvan angifven orsak rösträtt för fast egendom öfvergått till annan person, dels, der begränsning enligt § 11 eger rum, röstetalet, dels och om och på hvilken grund i följd af be-

stämmelserna i §§ 8 och 9 någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

§ 73.

För att vinna bindande kraft skola kommunalstämmans beslut underställas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då besluten angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som, för något dess gemensamma nytta afseende ändamål, genom gäfvor eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet eger; och

b) upptagande af lån, staldt på längre återbetalningstid än två år.

Kongl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af kommunalstämman antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro- och färjpenningar, m. m.

Till beslut i fråga angående upptagande af lån, hvarom här ofvan sägs, erfordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagandes röster eller röstvärdet.

Beslut eller förslag, som bör Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jemte eget utlåtande, till Kongl. Maj:t öfverlämna.

Vidare hade i särskilda motioner föreslagits:

uti motion n:o 201 af herrar friherre *C. Carlson Bonde*, *A. Henricson*, *A. Hansson* i Solberga, *O. Anderson*, *J. P. Jansson*, *D. Persson*, *N. Hansson*, *G. Jansson*, *Ollas A. Ericsson*, *O. Emthén*, *C. Sandquist*, *A. H. Göthberg*, *A. Olsson*, *P. Olsson* i Åsak, *J. A. Lundström*, *K. Hultkrantz*, *E. Andersson* i Upsala, *H. Eriksson*, *A. Olsson* i Mårdäng och *J. Andersson* i Lysvik, »att Riksdagen måtte bestuta i så måtto bifalla den kongl. propositionen angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, att § 11 får följande lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Det för — — — — —
— — — — — bestämda grunder»;

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

i motion n:o 202 af herr E. Eriksson i Qväcklingen, »att Riksdagen måtte besluta, att första stycket af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsätta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mer än en tjugonedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar. Ej heller må någon rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen»;

i motion n:o 203 af herr N. Andersson i Pettersborg följande förändrade lydelse i Kongl. Maj:ts proposition:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsätta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för mer än tiondedelen af kommunens hela fyrktal. Ej heller må någon rösta för högre röstetal än 500 fyrkar;

i motion n:o 207 af herr M. Dahn, »att 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 erhåller följande förändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall begränsas efter det en hvar röstegande åsätta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mera än en tjugonedel och af annan röstberättigad för mera än en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Der för — — — — — — — — —
— — — — — — — — — bestämda grunden»;

i motion n:o 208 af herrar friherre I. v. Knorring, Hans Andersson, Ivar Månsson, P. Pehrson i Törneryd, Ola Persson, Oscar Larsson, Olof Persson, B. Dahlgren, A. G. Gyllensvärd, A. P. Gustafsson, Carl Johansson i Äflösa, J. Bengtsson, A. P. Johansson, Emil Olsson, Per Jönsson, Pehr Pehrsson, C. E. Johansson, A. R. B. Petersson, Elof Nilsson, Adolf Ericsson, C. F. Petersson, Anders Olsson i Tyllered, Pehr Andreasson, Magnus Andersson i Löfhult, Ad. Johansson i Mölletorp, K. E. Holmgren i Hillebola, J. Johanson i Valared, Nils Andersson i Lydde, A. G. Olsson i Frösvi, Alfred Petersson, Esbjörn Persson, Nils Svensson, Johan Petersson i Boestad, Gustaf Odqvist, David Holmgren, J. E. Olsson, C. W. Hultstein, Per Ersson, L. Dahlstedt, Nils Åkesson, Sam.

Söderberg, Jöns Andersson, L. M. Kruse, Oskar Erickson, J. Johnsson, Nils Jönsson, W. Bengtsson, Joh:s Nilsson, Robert Eklundh och Sven Arnoldsson, »att Riksdagen måtte besluta, det § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet det 21 mars 1862 erhåller följande lydelse:

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för mer än en tiondedel och ej aktiebolag för mer än en tjugonedel af kommunens hela fyrktal.

Der för deltagande — — — — — grunden»;

i motion n:o 209 af herr L. Eriksson i Bäck, »att Riksdagen för sin del måtte besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan denna paragraf lyder i kongl. förordningen den 26 oktober 1888, måtte få följande förändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, enligt nedanstående tabell:

Från och med	1 till och med	100 fyrk	en röst för hvarje fyrk.
»	101	»	130 » 100 röster.
»	131	»	170 » 120 »
»	171	»	220 » 140 »
»	221	»	280 » 160 »
»	281	»	350 » 180 »
»	351	»	430 » 200 »
»	431	»	520 » 220 »
»	521	»	620 » 240 »
»	621	»	730 » 260 »
»	731	»	850 » 280 »
»	851	»	980 » 300 »
»	981	»	1,120 » 320 »
»	1,121	»	1,270 » 340 »
»	1,271	»	1,430 » 360 »
»	1,431	»	1,600 » 380 »
»	1,601	»	1,780 » 400 »
»	1,781	»	8,970 » 420 »
»	1,971	»	2,170 » 440 »
»	2,171	»	2,380 » 460 »
»	2,381	»	2,600 » 480 »
»	2,601	»	2,830 » 500 »
»	2,831	»	3,070 » 520 »
»	3,071	»	3,320 » 540 »
»	3,321	»	3,580 » 560 »

Angående	Från och med	3,581	till och med	3,850	fyrk	580	röster.
ändrad lydelse	»	3,851	»	4 130	»	600	»
af §§ 11, 21,	»	4,131	»	4,420	»	620	»
59 och 73 i	»	4,421	»	4,720	»	640	»
förordningen	»	4,721	»	5,030	»	660	»
om kommunal-	»	5,031	»	5,350	»	680	»
styrelse	»	5,351	»	5,680	»	700	»
på landet.	»	5,681	»	6,020	»	720	»
(Forts.)	»	6,021	»	6,370	»	740	»
	»	6,371	»	6,730	»	760	»
	»	6,731	»	7,100	»	780	»
	»	7,101	»	7,480	»	800	»
	»	7,481	»	7,870	»	820	»
	»	7,871	»	8,270	»	840	»
	»	8,271	»	8,680	»	860	»
	»	8,681	»	9,100	»	880	»
	»	9,101	»	9 530	»	900	»
	»	9,531	»	9,970	»	920	»
	»	9,971	»	10,420	»	940	»
	»	10,421	»	10,880	»	960	»
	»	10,881	»	11,350	»	980	»
	»	11,351	»	12,000	»	1,000	»

För öfver 12,000 fyrk sker ingen höjning af röstetalet;

i motion n:o 210 af herr *A. Göransson*, »att Riksdagen måtte besluta, att första stycket af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skall erhålla följande lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mer än en tjugondedel af kommunens hela fyrktal. Ej heller må någon rösta för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar, eller i något fall för egen del och å annans vägnar sammanlagdt rösta för högre röstetal, än som tillkommer samtliga öfriga röstegande inom kommunen»;

samt i motion n:o 211 af herrar *J. Bromée, E. Norman, O. Walter, J. Nordin, C. G. Thor, P. Norberg, Johan Ericsson, Joh. Er. Nordin, W. Styrlander, Magnus Höjer, Fridtjuv Berg, A. Thylander, J. Byström, S. J. Kardell, K. G. Karlsson, A. F. Broström, Edvard Wavrinsky, Adolf Aulin, J. Persson, M. F. Nyström, C. J. Hammarström, John Olsson och Oskar Eklund*, att Riksdagen måtte besluta:

»1:o att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande lydelse:

§ 11.

Mom. 1. Vid val tillkommer hvarje röstegande en röst utom vid val af kommunalfullmäktige samt af landstingsmän och valmän för utseende af landstingsmän.

Mom. 2. Vid beslut rörande alla öfriga angelägenheter, äfvensom vid de i mom. 1 särskildt angifna val, beräknas röstvärdet efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tjugonedel af kommunens hela fyrktal eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Mom. 3. Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden;

2:o) att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t måtte göra frågan om bolags kommunala rösträtt till föremål för förnyad utredning samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning».

I sistnämnda motions syfte hade fyra af Andra Kammarens ledamöter instämt.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen, med afslag å samtliga förenämnda motioner, n:is 201, 202, 203, 207, 208, 209, 210 och 211, måtte bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

af herr *Husberg* beträffande utskottets motivering;

af herrar *Folke Andersson*, *Petersson* i Fräntorp, *Anderson* i Tenhult, *Back Per Ersson* och *Wiklund*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af herr friherre von Knorring m. fl. afgifna motion;

af herr *Nilsson* i Skärhus, som ansett, att utskottet bort med föranledande af herr *Dahns* motion hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mera än en tjugonedel och af annau röstberättigad för mera än en tiondedel

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

Angående af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden»;

(Forts.)

samt af herr *Ohlsson* i Vexjö, hvilken hemställt:

att Riksdagen ville i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition samt de i ämnet väckta motioner — med godkännande af Kongl. Maj:ts ändringsförslag i öfrigt — för sin del antaga följande förändrade lydelse af § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar. Ej heller må någon rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfrige röstegande inom kommunen.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

Herr *Redelius* hade begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Efter uppläsande af utskottets hemställan, lemnades ordet till

Herr *Zetterstrand*, hvilken yttrade: Den kommunala röst-rättsfrågan har mycket ofta förekommit till behandling inom Riksdagen. Vid de tillfällen, då den förekommit inom Andra Kammaren, har densamma gifvit anledning till oftast mycket lång och uttömmande, ja, emellanåt allt för lång diskussion. Sedan Riksdagen 1894 i ämnet aflät en skrifvelse till regeringen, har ärendet vidare behandlats inom civildepartementet och inom statistiska centralbyrån. Derefter har frågan öfverlemnats till behandling af en komité, inom hvilken olika meningar gjort sig gällande. Vidare hafva samtliga länsstyrelsens yttranden inforrats och afgifvits med anledning af komiténs betänkande. Vidare har en proposition

i ämnet aflåtits till Riksdagen. Slutligen har en mängd motioner i denna kammare afgifvits, dels af enstaka riksdagsmän och dels af hela grupper af kammarens ledamöter. Allt detta gör, att troligen icke någon fråga af större vikt inom denna kammare på länge förekommit, som redan, då debatten om densamma börjats, varit till den grad känd af alla kammarens ledamöter som den nu förevarande. Inemot hälften af kammarens ledamöter har äfven varit i tillfälle att dels i utskottet, dels i särskilda motioner gifva sina meningar tillkänna och fullständigt motivera desamma. De ledamöter, som icke gjort det, äro till det öfvervägande antalet stadsrepresentanter, men äfven alla dessas meningar torde vara jemförelsevis kända.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.*

(Forts.)

Det är därför, mine herrar, icke alls för att, som man säger, vittna i saken, som jag begärt ordet. Det är af ett helt annat skäl. Då jag, herr talman, hvarken är ledamot af utskottet eller motionär eller landsortsrepresentant, intager jag på sätt och vis en i viss mån neutralare ställning till frågan. Det är på denna grund jag tänkt, att kammaren icke skulle misstycka, om jag yttrade några ord med afseende på behandlingssättet af föreliggande fråga. Då denna fråga är af mycket stort allmänt intresse, och då så många olikartade meningar rörande densamma blifvit framställda, så vill jag icke förneka, att jag hyst en viss, jag tror, ganska berättigad farhåga, att möjligen behandlingen af denna fråga skulle kunna komma, så att säga, något på sned. Vi hafva ett ganska sorgligt exempel i den vägen, som jag ber att få återkalla i herrarnes minne. Det var härom året, då vi behandlade läroverksfrågan. Då denna fråga här förekom, uppträdde den ene talaren efter den andre. Hvarenda en framstälde sitt särskilda yrkande, äfven om det blott i allra minsta grad afvek från föregående talares. Diskussionen uttänjdes i oändlighet och väckte rent af leda i kammaren. Resultatet blef ett fiasko. Beslutet kunde först fattas genom voteringar mellan proposition och kontraposition och mellan kontrapositioner i oändlighet. Då nu den föreliggande frågan är en vitalfråga för landet, anser jag, att en sådan snedvridning af densamma icke bör ega rum. Jag är äfven öfvertygad om, att vi litet hvar, i hvad på oss ankommer, skola se till, att detta icke skall ega rum. Vi måste här, om någonsin, söka att i någon mån underordna våra speciella åsikter och tänkesätt under hvarandras, taga hänsyn till hvarandras uppfattningar och sträfva efter ett gemensamt mål, det nemligen, att erhålla det under nuvarande förhållanden lyckligaste politiska resultat och att sammansluta oss om en enig och fast Andra-Kammare-ståndpunkt.

Jag väntar mig då från många håll den frågan: Kan det vara möjligt att här åstadkomma en sådan enighet? Ja, jag tror verkligen icke det är omöjligt. Det kan ju till en början icke vara tal derom, att vi nu skulle afslå alla de föreliggande

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

förslagen, ty Andra Kammaren har ju vid så många föregående tillfällen visat sitt stora intresse för, att denna reform verkligen måtte komma till stånd. Det kan väl icke heller rimligtvis ifrågasättas, att vi skulle antaga Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Ty denna proposition innehåller förslag till reformer af den ytterst minimala beskaffenhet, att jag vågar påstå, att de icke fullt tillfredsställa någon af kammarens ledamöter; ja, till och med, att det skulle endast vara ett ytterst ringa fåtal af kammarens ledamöter, som vore hugadt att lemna denna proposition sitt bifall. Det kan väl icke heller rimligtvis ifrågasättas, att Andra Kammaren skulle vid detta tillfälle kunna sammansluta sig om någon af de speciella motioner, som af enskilda riksdagsmän väckts, huru beaktansvärda dessa motioner än kunna vara.

Då återstå endast tre olika meningar, nemligen de meningar, som hafva framställts genom de tre massmotionerna i ämnet. Hvad dessa tre meningar beträffar, vill jag för min del säga, att jag anser dem alla tre såsom jämförelsevis moderata. Ibland dem kan man emellertid urskilja en högermening, en centermening och en venstermening. Hvad då denna högermening beträffar, som framburits af herr friherre Knorring m. fl. och nu vunnit sitt senaste uttryck i herrar Folke Anderssons m. fl. reservation, så får jag om den säga, att den innefattar ju mycket beaktansvärda reformer, att den skulle helt säkert särskildt inom de små och medelstora kommunerna komma att visa sig ganska effektiv, och att dertill kommer, att den närmast sammanfaller med den mening, som åtskilliga gånger af denna kammare förut blifvit omfattad.

Hvad åter angår medelmeningen, den, som ursprungligen framställts af herrar Sidenblad och Nydahl i deras vid komiténs betänkande fogade reservation, som sedan upptagits af herr friherre Bonde m. fl. och nu senast vunnit sitt uttryck i herr Ohlssons vid betänkandet fogade reservation, får jag säga, att denna mening är af de ursprunglige förslagsställarne ovanligt väl motiverad, att den äfven inom större kommuner skulle visa sig särdeles effektiv, och att den har det företrädet framför de andra, att den deri omförmälda röstgrunden närmast sammanfaller med den, som är gällande inom städerna.

Hvad slutligen angår den tredje meningen, venstermeningen, hvilken framburits af motionärerna herrar Bromée m. fl., så vill jag säga, att för hvar och en, som har någon mera framsynt blick på tingen, det icke kan förefalla så, som om den meningen, om den en gång i tiden upphöjes till lag, skulle på något vis medföra någon våda för samhället, utan jag tror verkligen att, när dess tid kommer, den skall visa sig verka på ett mycket godt sätt.

Nu kan emellertid kammaren icke antaga alla dessa tre

meningar, utan vi måste sammansluta oss om en åsigt. Det är då naturligtvis icke min mening, att någon här skall uppgifva de åsikter, han har i ämnet. Vi hafva ju från så många olika håll angifvit våra uppfattningar i frågan, vi hafva motiverat dem ganska bra, men vi få icke här envist vidhålla dem. Vi måste tillse, att vi sammansluta oss omkring ett förslag, som i närvarande stund är det ur taktisk-politisk synpunkt klokaste. Det återstår då att tänka efter: hvilken af dessa tre meningar kan i sådant hänseende för närvarande anses böra föredragas? Jag tror icke sjelf och tror icke heller någon annan af kammarens ledamöter har den uppfattningen, att det skulle vara möjligt att under nuvarande förhållanden få kammaren att sammansluta sig om den för öfrigt mycket beaktansvärda venstermeningen. Lika litet anser jag det vara på något sätt lämpligt, att vi vid detta tillfälle sammanslöte oss om högermeningen. Ty, mine herrar, gjorde vi det, hade vi med detsamma genast i första ögonblicket gått så långt i eftergifter, som vore tänkbart. Om Första Kammaren — hvilket man ju har anledning antaga — skulle komma att bifalla Kongl. Maj:ts förslag och då mellan vår högermening och Kongl. Maj:ts proposition en sammanjemkning skulle ega rum, till hvad resultat skulle en sådan sammanjemkning komma? Jo, den komme att mynna ut i ett förslag, som Andra Kammaren under inga omständigheter skulle kunna antaga.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden vill jag, herr talman, påstå, att i närvarande stund och af taktisk-politiska skäl vi ingenting annat hafva att göra än att enigt sammansluta oss omkring den moderata medelmeningen. Om nu kammaren besluter sig därför, hvad sker då? Andra Kammaren har dermed uttalat sig för en mening, som omfattas af ett mycket stort antal af kammarens ledamöter, och kring hvilken mening gruppera sig de öfriga inom kammaren befintliga meningarna. Om sedermera Första Kammaren antager Kongl. Maj:ts proposition och en sammanjemkning sålunda kommer till stånd, hvad blir då följden? Jo, denna sammanjemkning kommer uppenbarligen att lemna ett resultat, som ungefär sammanfaller med den moderata högermeningen, det Knorringska förslaget. Jag har ju icke så optimistiska åsikter, att jag tror, att Första Kammaren skulle komma att biträda ett sådant sammanjemkningsförslag. Men det må Första Kammaren pröfva, om den vill göra eller icke. Deremot är jag förvissad, att Andra Kammaren lojalt skulle ansluta sig till detta sammanjemkningsförslag. Men då vid detta nästa tillfälle sådant sker, hvad hade då Andra Kammaren sagt? Jo, detta: Vi vilja en reform, och för att åstadkomma en sådan, vilja vi gå mycket långt i eftergifvenhet; vi äro villiga att gå ända till detta högerförslag; men på samma gång hafva vi sagt: hitintills och icke vidare, Andra Kammaren för sin del kan icke gå in på ett förslag, som har mindre innebörd än detta förslag.

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

Då mötes jag af den invändningen: Under sådana omständigheter torde en reform icke nu vara att förvänta. Ja, det är möjligt, till och med troligt. Men har man en kompakt mening inom landet, och denna företrädes af en enig Andra Kammare, tror jag, att den tiden icke skall vara långt aflägsen, då en sådan mening skall föranleda derhän, att vi kunna få genomfördt ett reformförslag af de jemförelsevis blygsamma dimensioner, som innefattas i det högermoderata förslaget.

Då, som ofvan sagts, denna fråga är mera känd än någon annan fråga, då vi här redan hafva på ett mycket fullständigt sätt uttalat våra åsikter och tankar i densamma, borde det vara öfverflödigt att här ingå i detaljdiskussion rörande de olika förslagen. Men, herr talman, jag går längre, jag vill påstå, att det skulle vara olämpligt och mindre lyckligt, om kammaren nu inlåte sig i en sådan detaljdiskussion.

Vi veta mycket väl, att om en sådan diskussion kommer till stånd, det ena ordet ger det andra, ett utfall från den ena sidan kommer att leda till utfall från den andra, ett yrkande i ena riktningen kommer att medföra yrkande i en andra, tredje, fjärde riktning. Resultatet blir helt säkert i alla fall ungefär detsamma. Men hvad vore dermed vunnet? Intet. Vi hafva endast för hvarje stund diskussionen pågår försvagat Andra Kammarrens ställning.

Derför, af hänsyn till frågans stora betydelse, af hänsyn till det stora ansvar, som i denna stund hvilat på oss alla, af hänsyn till den samhörighetskänsla, som i en dylik vitalråga bör råda inom kammaren, af omtanke för fosterlandets väl och för Andra Kammarrens anseende och politiska magtställning, får jag hemställa, att vi enigt sammansluta oss omkring ett förslag. Enighet ger styrka, och ett kraftigt och bestämdt uttalande medför aktning äfven hos politiska motståndare. Under sådana omständigheter hemställer jag, herr talman, att vi måtte enigt sammansluta oss kring herr Ohlssons reservation, till hvilken jag derför yrkar bifall.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Sörnäs, *Söderberg*, *Hansson* i Solberga, *Jansson* i Saxbyttan, *Darin*, *Olsson* i Ornakärr, *Henricson*, *Zotterman*, friherre *Bonde*, *Broström*, *Jansson* i Krakerud, *Göthberg*, *Anderson* i Hasselbol, *Nordin* i Sättna, *Emthén* och *Lundström*.

Vidare anförde:

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag afstår från ordet.

Herr Anderson i Tenbult: Såsom af utlåtandet synes, har jag jemte några andra ledamöter af utskottet mot detsammas be-

slut anmält reservation. Då jag antar, att motionärerna i frågan komma att uppträda och försvara hvar sin motion, likasom att öfriga reservanterna äfven komma att förfakta sina åsigter, så skall jag på de skäl, som friherre von Knorring, jemte fyrtionio andra ledamöter af kammaren, i sin motion anført, bedja att få yrka bifall till den af herr Folke Andersson med flera afgifna, vid detta betänkande fogade reservation.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.*

(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Min egen personliga ståndpunkt i denna fråga hade jag, fastän från en annan plats, tillfälle att angifva, när vid 1894 års riksdag här förevar frågan om begränsning af den kommunala rösträtten. Deraf är också en följd, att, om jag ansett riktigt att nu föreslå framläggande af en proposition till frågans fullständiga lösning, jag för min del skulle velat i vissa delar gå längre än komiterade föreslagit. Jag har emellertid ej haft tillfälle att ställa frågan i sin helhet under debatt inom regeringen, och hvad jag nyss sagt står sålunda helt och hållet för min egen räkning.

Jag har ej haft anledning att ställa frågan under debatt inom regeringen, vid det förhållande att, sedan Riksdagens skrivelse af år 1894 angående utredning rörande den kommunala rösträtten på landet och framläggande af förslag till begränsning deraf inkommit till Kongl. Maj:t, det tillkommit en annan Riksdagens skrivelse, hvilken för mig utgjort skäl att ej föreslå framläggande af förslag till fullständig lösning af frågan.

Omedelbart efter det jag hösten 1896 mottagit civildepartementet, tillsatte Kongl. Maj:t, på min framställning, en komité för att utarbeta förslag till begränsning af den kommunala rösträtten på landet. Denna komité afgaf sitt förslag under våren 1897. Men samma år aflät Riksdagen en skrivelse till Kongl. Maj:t, deri Riksdagen hemställde om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen, gående ut på att lösa sambandet mellan denna och bevillningen. Med anledning af denna Riksdagens senare skrivelse tillsattes, såsom kammaren vet, en komité, som fortfarande är i verksamhet.

Nu vill det synas, åtminstone mig, som om denna fråga, om begränsning af den kommunala rösträtten, nära beröres af den utaf Riksdagen väckta nya frågan och de åtgärder, som med anledning deraf komma att vidtagas. De öfverklagade missförhållandena hafva ju sin grund i det samlande på ett fåtal händer af stora röstetal, som vid tillämpning af gällande grunder för den kommunala beskattningen är en naturlig följd af de höga bevillningsbelopp, som af särskilda anledningar påföras fastigheter och inkomst. Undanrödjes nu grunden för kommunalbeskattningen och dermed äfven beräkningsgrunden för det kommunala röstvärdet, så måste nya röstvärden bestämmas och nya föreskrifter gifvas för tillämpning af de nya röstvärdena. Detta för-

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

orsakar, enligt min uppfattning, och deri har lagutskottets majoritet gifvit mig rätt, att frågorna stå i det sammanhang med hvarandra, att lösningen af den ena kan inverka på lösningen af den andra. Under sådana förhållanden, har det icke synts mig vara lämpligt att framställa förslag till lösning af en fråga, som är så pass svår som denna, och deri har jag vunnit understöd af flera Konungens befallningshafvande. Den mängd motioner i olika riktningar, som väckts i detta ärende, och om hvilka den förste talaren erinrade, visa nog, såsom han sade, att frågan är känd i landet och i Riksdagen, men den synes mig också visa, att meningarne om frågans rätta lösning ingalunda stadgat sig, utan äro sinsemellan ganska divergerande.

Nu är det möjligt, att jag misstagit mig i min uppfattning om följderna af sambandet mellan de båda frågorna, men hvad jag bestämdt bestrider är, hvad som framkastats derom, att anledningen till uppskofvet skulle vara något sätt att försöka komma ifrån gifna förbindelser. Jag kan försäkra och innestå för att, om ej denna fråga om förändrade grunder för kommunalbeskattningen kommit emellan, jag skulle framställt förslag om framläggande vid denna riksdag af en kongl. proposition angående försök till lösning af den kommunala rösträtsfrågan.

Nu medger jag gerna, att, om jag hade en lika pessimistisk uppfattning som lagutskottets ärade vice ordförande om den tid, som skulle åtgå för den senast väckta frågans lösning, en tid, som han synes beräkna till flera tiotal år, jag skulle låtit mina uppskofsskäl falla. Men jag kan ej dela denna uppfattning. Frågans vigt, intresset hos båda statsmagterna för frågans lösning och arbetet inom den komité, som för ändamålet tillsatts, synas borga för att man icke behöfver hysa några farhågor i sådan riktning.

Emellertid är det ju ostridigt, att någon tid måste åtgå, innan frågan kan blifva löst. Detta har gjort, att jag ansett det vara regeringens skyldighet att, fastän man sedermera kan få göra om hvad som nu komme att beslutas, framlägga förslag om afhjelpande af sådana missförhållanden med afseende på den kommunala rösträtten, som äro mest påtagliga och om hvilka enighet uppnåtts. Det är tydligt, att jag då rigtat mig på frågan om bolags rösträtt. Denna fråga bar all sedan första riksdagen under det nya representationsskicket stått på dagordningen, och med en anmärkningsvärd enighet hafva inom båda kamrarne uttalandena gått ut på, att något borde göras för en snar och effektiv lösning.

Man har haft olika meningar, huruvida missförhållandena skulle kunna afhjelpas genom att utflytta bolagens rösträtt på de enskilda bolagsmännen, men jag tror, att de praktiska svårigheterna af en sådan anordning gjort, att förslaget härom öfver-

gifvits, och man har enats om, att man måste söka botemedlet genom en relativ begränsning af rösträtten.

Vid de anmärkningar, som rigtats mot bolagens rösträtt, har man väl ej så noga skilt mellan de olika associationsformer, i hvilka bolag uppträda, men anmärkningarna hafva egentligen rigtats emot aktiebolags rösträtt, och då de andra formerna af bolag, i förhållande till aktiebolagen, intaga eu mycket underordnad ställning i detta afseeude, har jag på denna grund och med anledning deraf, att jag i frågans närvarande skede ansett, att man icke borde föreslå andra ändringar i den kommunala rösträtten än som behöfdes för att afhjelpa de mest trängande missförhållandena, föreslagit, att Kongl. Maj:t skulle begränsa sin framställning till frågan om aktiebolagens rösträtt. Hufvudsakligen af samma anledning har Kongl. Maj:t vidare begränsat förslaget till aktiebolagens rösträtt *för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet*. Ty, mine herrar, hvad angår jordbruksfastigheter, så spelar aktiebolagens rösträtt, på grund af sådana, en mycket underordnad betydelse gent emot aktiebolagens rösträtt på grund af andra beskattningsföremål.

Den statistiska utredning, som uppgjorts, visar detta till full evidens. Det är endast i ett län, Gotlands län, som aktiebolagens rösträtt, på grund af jordbruksfastigheter, är större än deras rösträtt för andra beskattningsföremål, i procenttal räknadt. Inom samtliga andra län är förhållandet motsatt.

För att nämna några siffror, så utgöra aktiebolagens jordbruksfyrkar, jemförda med deras fyrkar för andra beskattningsföremål, i Norrbottens län 29,3 procent, i Vesterbottens län 38,2 procent, i Vesternorrlands län 15,5 procent, i Gefleborgs län 18,4 procent, i Kopparbergs län 24,9 procent och i Vestmanlands län 23,8 procent och så vidare.

För att sedermera gå ned till Elfsborgs län, så är procenttalet der 63; för Göteborgs och Bohus är det 4, Hallands 2,8, Malmöhus 7,9, Kristianstads 2,7, Blekinge 8,4, Gotlands 63,2, Kalmar 30,5, Kronobergs 20,8, Jönköpings 4,4, Östergötlands 7,1, Södermanlands 7,1, Upsala 10,9, Stockholms 10,4. Ut i sjelfva kustsocknarna, der väl de egentliga sågverksdistrikten äro att finna och der man mest klagat öfver aktiebolagens stora röstetal, är dessa bolags röstetal, på grund af jordbruksfyrk, rent af försvinnande litet, till bestyrkande hvaraf jag skulle kunna anföra flere exempel, ehuru jag nu icke vill trötta kammaren med vidare uppäkningar.

Ett annat skäl, hvarför i fråga om aktiebolagens röstetal jordbruksfyrkarne betyda mindre, är det, att aktiebolagens röstetal, på grund af besittning utaf jordbruksfastighet, har en så att säga naturlig tendens att utspädas, dels i följd af att de fastigheter, som af åtminstone de stora aktiebolagen besittas, äro fördelade på flere kommuner, dels ock på grund af arrendesystemets

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

Angående tillämpning — beträffande detta sista veta vi ju, att för jord-
ändrad lydelse bruksfastighet röstar arrendatorn eller landbon, och icke jord-
af §§ 11, 21, egaren.
59 och 73 i

förordningen
om kommunal- icke under de senare åren aktiebolagens förvärf af jordbruks-
styrelse fastighet ökats i de norrländska länen; men den sociala fråga,
på landet. som dermed sammanhänger, nemligen den fara, man velat se för
(Forts.) den sjelfständige jordegareu att undanträngas från besittningen
af sin jord, den löses icke genom någon begränsning af aktie-
bolagens rösträtt i kommunala frågor, utan häremot måste man
söka tillgripa helt andra botemedel.

Hvad angår andra delen af det utaf Kongl. Maj:t nu fram-
lagda förslaget till rösträttens begränsning, eller att ingen må
rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga
röstegande inom kommunen, så har denna fråga, jag medgifver
det gerna, icke någon större praktisk betydelse, enär — såsom jag
ock framhållit i den kongl. propositionen — begränsningen skulle
ega tillämpning i allenast 30 af rikets samtliga kommuner. Skälet,
hvarför jag emellertid tagit upp denna bestämmelse, har varit
den fullständiga riktigheten af ett sådant stadgande. Härvidlag
kan jag åberopa mig på hvad kontrasignanten af 1862 års kom-
munlagar, Lagerstråle, yttrat om detta kommunala envælde: »Detta
innebär en tillintetgörrelse af kommunalförfattningarnas grund och
anda vid deras tillämpning, ty man kan icke tala om kommunal
sjelfstyrelse och gemensam förvaltning, der en enda dikterar
besluten».

Äfven af ett annat skäl har jag ansett riktigt upptaga denna
begränsning, nemligen att den från och med år 1881 städse till-
styrkts af lagutskottet, så ofta förslag i ämnet förefunnits, och
att denna kammare likaså alltid godkänt densamma.

Nu har sagts, såväl i motionerna beträffande denna sak som
ock i pressen, att hvad Kongl. Maj:t nu föreslagit vore så för-
svinnande litet, att det icke kunde vara något skäl i att antaga
denna »s. k.» reform; ty toge man förslaget, så skulle man
äfventyra att icke komma längre, och det skulle sedermera heta
allt framgent, att allting vore väl bestäldt i och med antagandet
af detta förslag. Gent emot detta tillåter jag mig för det första
bestrida, att det verkliga skulle vara så litet detta, som Kongl.
Maj:t föreslagit. Af den kongl. propositionen ser kammaren
också, att aktiebolagens fyrktal skulle begränsas så, att det ifrån
att nu utgöra 2,467,411 fyrkar skulle nedgå till 786,643, eller
med mer än 66 procent, hvilket väl icke är en så liten nedsätt-
ning. Detta å ena sidan.

Å andra sidan tillåter jag mig att, oafsedt eller, rättare sagdt,
icke i öfverensstämmelse med hvad en ärad talare bakom mig
nyss yttrat, till kammaren hemställa, huruvida den icke handlade
klokast i att följa den väg, som lagutskottets ärade vice ord-

förande i sin reservation utstakat, och huruvida icke försigtigheten bjöde att hellre taga något än intet, i synnerhet som man icke köper detta »något» genom några eftergifter. Jag säger »hellre något än intet». Jag vet nu icke frågans utgång i Första Kammaren, men kan med temlig säkerhet förutse, att Första Kammaren icke i något fall kommer att gå längre än hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Stannar således denna kammare inför något annat beslut, så kan för tillfället ingenting göras åt frågan, den hvilat fortfarande. Tager åter kammaren Kongl. Maj:ts förslag, så har man derigenom erhållit en begränsning i fråga om aktiebolagens rösträtt för annat än jordbruksfastighet, och det en begränsning så stor, att jag tror, att icke någon enda af motionärerna velat göra den större. Hvad åter angår de öfriga beskattningsföremålen, så har ju kammaren icke på något sätt bundit sig, ty i detta afseende lemnas ju frågan helt och hållet öppen, och man har således beträffande dessa öfriga beskattningsföremål alldeles fria händer att sedermera ordna förhållandena huru man vill. — Hela vår utveckling för öfrigt lär ju oss, att vill man komma framåt i någon fråga, der kamrarna på grund af sin olika sammansättning äro af principiellt olika uppfattning, måste man gå hvarandra till mötes; man kommer ingen vart på annat sätt än genom att gå så småningom till väga. Man kommer då framåt, om det också icke går så fort, som några önska.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag nu hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Bromée: I likhet med den förste ärade talaren, anser äfven jag, att det kan vara onödigt att ingå i någon vidlyftig detaljdebatt angående det nu föreliggande förslaget eller i någon särskild granskning af dess olika framställningar. Men då jag nu fått ordet, så ber jag att emellertid få yttra några ord i frågan.

Det är ungefär 36 år sedan förordningen om kommunalstyrelse på landet utfärdades, och redan hafva under åtminstone de sista 20 åren nästan årligen motioner i ena eller andra riktningen och mer eller mindre långt gående framstälts om ändringar i den kommunala rösträtten, och af dessa motioner hafva ganska många åtminstone inom denna kammare tillvunnit sig rätt mycket sympati. Ja, för ungefär 30 år sedan har frågan om inskränkning af aktiebolagens rösträtt på sådant allvar varit före i till och med Första Kammaren, att Första Kammaren i syfte att begränsa aktiebolagens rösträtt beslutat till lagutskottet återremittera ett dess betänkande.

Då denna fråga således varit så mycket före och så djupt trängt in hos olika samhällsklasser, ja nästan hos alla lager af befolkningen, så borde man, efter all den statistiska och öfriga utredning som skett, hafva kunnat vänta sig, att uti detta afseende

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

ett förslag skulle framkommit, som i åtminstone någon mån varit mera tillfredsställande än den nu framlagda kongl. propositionen. Det synes mig, som om efter all denna utredning, och då det är ådagalagdt, att i mellan 40 och 50 kommuner inom vårt land rösträtten för hvarje af dessa kommuner beherskas af blott en enda person — för att nu icke tala om det stora antal kommuner, der 2 å 3 personer tillsammans beherska rösträtten — det synes mig, säger jag, som om dessa förhållanden bort vara kända för lagutskottet och som om detta, efter alla dessa under flere år gjorda framställningar i frågan och allt det arbete, som nedlagts å densamma, också bort kunna något mera uppmärksamma och i viss mån äfven behjerta denna sak; men så tyckes emellertid icke vara förhållandet.

Jag må medgifva, att det nu föreliggande kongl. förslaget om begränsning af aktiebolagens rösträtt i denna del kan vara tilltalande, och jag tror äfven, såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss yttrade, att det icke finnes någon bland motionärerna i frågan, som med afseende derå yrkat en längre gående begränsning af denna rösträtt. Jag och mina medmotionärer hafva dock, likasom åtskilliga andra i sina motioner, yrkat derutöfver ett röstmaximum af 1 000 fyrkar. Men det är icke nog med att begränsa aktiebolagens rösträtt för *andra beskattningsföremål* än jordbruksfastighet. Jag tycker det borde vara lagutskottet bekant, att bolagen lägga under sig jordbruksfastigheter i ofantligt stor utsträckning. Det finnes stora byar, som de helt och hållet rå om, ja, jag vågar till och med påstå, att det finnes socknar, der bolagen rå om hälften af jordbruksfastigheterna. Har det då ingen betydelse att begränsa också rösträtten på grund af jordbruksfastighets innehafvande, då man således käuner till, hvad af dylika fastigheter bolagen slagit under sig på de sista 10, 20 åren, eller att det inom flere kommuner finnas stora gods, som kunna öfverrösta de öfriga röstegande inom samma kommun? Från denna synpunkt kan det således icke vara underligt, att man icke finner sig belåten med Kongl. Maj:ts förslag och särskildt lagutskottets behandling af detsamma och de nu föreliggande motionerna.

Det är ganska egendomligt, hvad som nyss yttrades af herr civilministern om att rösträtten för jordbruksfastighet härvidlag skulle betyda mindre, emedan aktiebolagens jordbruksegendomar skulle vara spridda i många socknar och för resten deras jordbruk upplåtits åt arrendatorer, hvilka således skulle få utöfva kommunal rösträtt. Ja, det är nog så, att aktiebolagens jordbruksfastigheter äro spridda i många socknar; men hvad betyder det, när bolagen i alla fall ega intill och öfver hälften af en och samma sockens jordbruksfastigheter, och hvad betyder det vidare, då det förhållandet torde vara bekant, att bolagen uraktlåtit upprätta kontrakt med sina arrendatorer, som således sitta så att säga lösa på

hemmanen och naturligtvis icke hafva någon rösträtt, hvilken bolagen själfva i stället utöfva, när det synes dem lämpligt.

Det är med fäst afseende på alla dessa förhållanden och den myckna så väl tid och arbete, som nedlagts på att få ett i detta afseende tillfredsställande rösträttsförslag, som jag för min del icke kan vara med om det nu föreliggande förslaget, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan, samt bifall till den af mig med flere i ämnet afgifna motionen.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 51,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Herr Persson i Rinkaby: Den förste talare, som hade ordet i denna fråga, har på ett tillfredsställande sätt redogjort för innebörden af densamma och för hela frågans läge. Han har grupperat de olika önskemålen i tre särskilda afdelningar och dervid betecknat dem som venster, center och höger. Jag tror nu, att det kanske blir första gången, som jag får taga plats bland högermännen, och därför skall jag be att få ange skälen härför.

Den nämnde talaren har på ett så känslofullt sätt uttalat sin mening, att han dermed förskaffat sig instämmanden från en stor del af kammarens ledamöter. Denna fråga, sådan som den nu föreligger, är dock af den innebörd, att den kan lösas endast på de partiella reformernas väg. Talaren i fråga har ju, såsom det längst gående önskningsmålet, uttalat sig för den meningen, som innefattas i den af honom kallade venstermotionen. Jag skulle gerna kunnat vara med om en sådan motion, men om man vill vinna något, måste man ju sluta sig till det förslag, som kan samla de flesta omkring sig. Det är af denna anledning, som jag denna gång kommit att sluta mig till högermännen.

Kongl. Maj:ts förslag kunde man icke taga, och långt åt venster gående förslag kunde icke samla många meningsfränder omkring sig i denna kammare och ännu färre i Första Kammaren. Då alltså denna högermotion, såsom den förste talaren betecknade den, väcktes, så befans det, att en stor del af kammarens ledamöter kunde sluta sig omkring densamma, och man trodde sig dermed hafva vunnit något för den kommunala rösträtts utsträckning.

Motionernas innebörd är genom den långa diskussionen i kammaren redan tillräckligt känd, och det kan ju därför icke vara mycket att säga i detta afseende. Jag vill därför inskränka mig till att uttala den önskan, att kammarledamöterna ville sluta sig kring den motion, som nu synes kunna samla flertalet omkring sig, för att vinna något af hvad motionerna äsyfta.

Af denna anledning, herr talman, ber jag få yrka bifall till friherre von Knorrings m. fl. i denna kammare väckta motion.

Herr Andersson i Pettersborg: Herr talman, mina herrar! För det första ber jag få tillkännagifva, att jag i allo instämmer

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

med den ärade utskottsledamoten herr Ohlssons reservation, och jag ber först och främst att få understryka hvad som i reservationen säges å sid. 30: »Gäller det således att, med bibehållande af sjelfva hufvudgrunden för bestående rösträttsbestämmelser, under för handen varaude förhållanden på lämpligaste sätt lösa frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet, bör efter min åsigt — i öfverensstämmelse för öfrigt med hvad som rätteligen iaktogs, då den kommunala rösträtten i stad inskränktes, — i begränsningsafseende bestämmas icke blott ett relativt, utan äfven ett absolut röstmaximum.» Men beträffande den lagtext, som af den ärade utskottsledamoten föreslagits, kan jag icke instämma med honom, utan vill framhålla mitt förslag till lagtext såsom det mest enkla och tydliga, ty, som vi veta, är det på få ställen, som kommunalnämnderna besitta juridisk bildning, ja, på många ställen är det rent af ett straff att blifva vald till kommunalordförande. Det betraktas åtminstone på många ställen så.

Jag skall vidare angifva skälen, hvarför jag vidhåller mitt yrkande om antagande af den af mig föreslagna lagtexten. Om vi tänka oss en bevillningsafgift af 50 öre, så uppkomma här af 5 fyrkar, och då jag föreslagit 500 fyrkar såsom maximum, så anser jag, att det kan vara tillräckligt, då ju den högste röstande då kommer att ega ett hundra gånger större röstetal än den, som har lägsta antalet röster.

Vidare har jag vid genomseende af Riksdagens protokoll vid föregående behandling af denna fråga funnit stöd för min uppfattning deruti, att en förutvaraude, högt ärad ledamot af denna kammare, herr Sven Nilsson i Efveröd, vid 1872 års riksdag föreslog ett röstmaximum af 480 röster, d. v. s. just den lägsta siffra af taxeringsvärde, som berättigar till valbarhet i Första Kammaren. Då jag finner, att en så ärad ledamot af denna kammare kunnat gå ned till detta röstetal, så anser jag, att jag ingalunda kunnat beskyllas för att hafva gått ned för långt, då jag föreslagit ett röstetals-maximum af 500 röster.

Då emellertid så väl Kongl. Majts proposition som lagutskottets förslag icke tillfredsställer mig, så skall jag be att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag å så väl Kongl. Majts förslag som lagutskottets hemställan, det må gå huru det vill. Väl har herr statsrådet och chefen för civildepartementet och äfven en annan talare framhållit, att vi icke skulle vinna någonting genom att icke antaga detta förslag, men det är icke min åsigt. När man vill en reform, säger man väl, att man bör sträfvä att så småningom komma till målet. Men jag tror; att man genom att antaga denna reform skjuter målet längre bort ifrån sig.

Jag vill äfven erinra herrarne om, att det är 50 år sedan ett vågsvall kom ifrån södern — nej, jag tror knappast att det kan

betecknas som ett vågsvall, det var väl blott en dyning — men i denna dyning låg just rösträtten. Det kan ju sägas, att något sådant icke kan förekomma mera. Men jag vill endast draga i kammarens minne ett par gånger, då sådana dyningar förekommit. Jag vill endast nämna orden Dannevirke och representationsförändringen, för att blifva förstådd, hvad jag menar och hvad jag syftar på. Jag tror icke, att det skulle hafva behöfts mycket till, för att elden skulle hafva lågat upp under askan. Det kunde hända äfven nu, ehuru vi nu diskutera denna fråga så lugnt, det kan hända, att det kommer den dag, då olja blir gjuten på elden under askan, och då komma vi icke att diskutera denna fråga lika lugnt som nu. Men därför kan jag icke påtaga mig ansvaret. Ansvaret därför må hvila på regeringen och lagutskottet.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Jag skall icke framställa något yrkande för närvarande, utan har endast velat göra detta uttalande.

Herr Eriksson i Qväcklingen: Herr talman, mina herrar! Då jag är enskild motionär i och då jag anser den föreliggande frågan synnerligen viktig, skall ja be att få yttra några ord.

Jag skall då först beklaga, att, när man nu äntligen står inför denna stora frågas slutliga lösning, man icke har mera att vinna, än hvad detta utskottsbetänkande utvisar. Då regeringen kom med sitt förslag till frågans lösning, hvilket af mig och så många andra af denna kammares medlemmar ansågs allt för litet, tog jag mig friheten väcka en motion, hvori jag liksom regeringen uteslutande vände mig mot aktiebolagen. Jag ansåg nemligen, att aktiebolagens jordbruksfyрkar icke borde hafva större rätt att sitta i orubbadt bo än deras syskon, inkomstfyрkarne, och skälet därför skall jag i korthet angifva vara, att, trots civilministerns nyss gjorda påstående, att genom arrendesystemet aktiebolagens jordbruksfyрkar mer eller mindre skulle försvinna, det dock, efter hvad jag har mig bekant, i verkligheten förhåller sig så, att bolagen öfverlåta sin jord på arrende på sådant sätt, att kontrakt icke lemnas, utan arrendatorerna sitta som lösa brukare, och bolagen således sjelfva innehafva rösträtten för sin jord. Således kan icke enligt min uppfattning, på detta sätt någon förminskning i bolagens jordbruksfyрkar komma till stånd. Det är just mot detta förhållande, som jag rigtat min motion, och det synnerligast därför, att i de norrländska kommunerna, och i all synnerhet de inre kommunerna, ett sådant förhållande eger rum, och bolagens fyrktalsvälde, på grund af jordbruksfyрkar, der spelar en utomordentligt stor rol. Nu medgifver jag villigt, att den föreslagna begränsningen vis a vis inkomstfyрkarne skulle hafva stor betydelse, när det gäller kustsocknarne, der bolagen hafva sin egentliga industri. Men, som sagdt, när det gäller de inre delarne af landet, har den alls ingen betydelse. Detta påvisade jag också

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.*

helt kort i min motion, men lagutskottet har icke på minsta sätt uppmärksammat det, och som jag nu icke heller erhållit understöd af någon reservant, så skall jag icke tillåta mig yrka bifall till min motion, utan skall be att få instämma i det yrkande, som af herr Zetterstrand från Norrköping blifvit framställt.

(Forts.)

Herr Göransson: Herr greve och talman, mina herrar! Utskottet anser, i likhet med herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att med förslag om lösning af den kommunala rösträttsfrågan i dess helhet bör anså i afbidan på den utgång, som frågan om ändrade grunder för den kommunala beskattningen kan komma att erhålla. Jag kan emellertid för min del icke finna, att dessa frågor ega ett sådant sammanhang med hvarandra, att det bör vara nödvändigt att uppskjuta den nu föreliggande reformen, till dess man fått den andra genomförd, synnerligast som vi icke veta, huru lång tid det kan dröja, innan detta kan komma att ske. Som hvar och en vet, hafva städerna för länge sedan fått en begränsning i den kommunala rösträtten. Skulle ändrade grunder för den kommunala beskattningen en gång komma till stånd, så måste väl dessa tillämpas såväl i städerna som på landsbygden, och om man tror sig kunna tillämpa de nya beskattningsgrunderna i städerna, oaktadt en rösträttsbegränsning der redan eger rum, så bör det icke blifva svårare att tillämpa samma grunder i landskommunerna, efter sedan en rösträttsreform är genomförd der. Det synes mig således icke vara något skäl att uppskjuta denna frågas lösning, till dess man får den kommunala beskattningsfrågan löst.

Det förslag, som nu utaf Kongl. Maj:t är framlagdt, och som utskottets majoritet har enat sig om, anser jag för min del icke vara tillfredsställande. I de större kommunerna, der de stora bolagens värde existerar, der blir det icke tillräckligt med denna begränsning. I den kommun, jag tillhör, finnes det ett fyrktal af 154,077 fyrk. Beräknar jag en begränsning deraf för bolagen till en tjugonedel, så komma de att ega ett rösträttsbelopp af 7,703 fyrk. Det anser jag för min del vara allt för mycket. Dessutom finnes der ett större bolag, hvars disponent, ensamt för sin del, eger ett fyrktal af 5,992 fyrk och som icke på något sätt skulle träffas af detta förslag.

Vi hafva helt nyligen sett i pressen ett exempel på, hvilket magtmissbruk kan ega rum med nu gällande bestämmelser för den kommunala rösträtten på landet. Då detta exempel är hemtadt från den valkrets, jag har äran representera, skall jag tillåta mig att litet närmare relatera detsamma.

Det beslöts, att för kommunen skulle tecknas aktier i en jernväg för 50.000 kronor. Det beslutet var det icke någon egentlig tvist om, enär det då icke var bestämdt, hvilken sträckning jernvägen skulle komma att få. Detta blef sedermera bestämdt,

och då visade det sig, att sträckningen blef sådan, att kommunen i sin helhet fick endast obetydlig nytta af jernvägen, men att ett bruk, som låg i ena hörnet af kommunen, skulle komma att få den egentliga nyttan af jernvägen. Då hölls en kommunalstämma, der det ytterligare beslöts en teckning i den jernvägen för 30,000 kronor, trots protest från kommunens nästan alla öfriga röstberättigade, som voro närvarande vid stämman. Bolaget dref igenom beslutet. Sedan enades de öfriga inom kommunen om ett förslag för att få en bana i en annan riktning, som skulle vara till mera gagn för kommunen i sin helhet, och erhöles äfven koncession på den banan. Då gingo de å sin sida till kommunalstämman med begäran, att kommunen äfven för den banan skulle teckna 30,000 kronor. Men då sade bolaget med sin röstöfvervigt nej till detta förslag och dref äfven sin vilja igenom vid stämman. Sedan hölls åter en kommunalstämma, på begäran af samma bolag, och der beslöts ytterligare en teckning af 20,000 kronor för denna bana, som det sjelit hade nytta af. 100,000 kronor bar bolaget således drifvit igenom att kommunen skulle teckna sig för i denna jernväg; men då kommunens öfriga medlemmar ville hafva ett belopp af 30,000 kronor till den jernväg, som de skulle kunna hafva någon nytta af, då vägrade bolaget och röstade omkull alla de öfriga.

Detta, mina herrar, anser jag vara ett exempel, som talar för de orättvisor, för att icke säga orimligheter, hvartill nu gällande bestämmelser om kommunal rösträtt kunna leda.

Nu har man sagt här, att man skulle få en ytterligare begränsning lättare igenom *sedan*. Men jag tror, att vi hafva erfarenhet derom, att då man fått en lagändring igenom och sedan kommer och vill hafva en ny ändring i denna lag, så mötes man vanligen med det uttrycket, att vi hafva så nyligen ändrat detta och vi skola dröja, till dess vi få se verkningarna deraf, o. s. v. Och jag fruktar för, att det äfven skulle komma att gå på samma sätt härvidlag; om vi nu skulle taga denna lilla obetydliga, opraktiska reform, så skulle vi få vänta kanske i årtionden, innan vi få någon verklig reform genomförd.

Det har äfven framhållits här, att bolagens jordbruksfastigheters rösträtt icke skulle hafva någon egentlig betydelse eller åtminstone endast liten betydelse, och det framhölls af civilministern, att dessa bolag hade en stor del af sina jordegendomar utarrenderade. Ja, de ha visserligen en del jord upplåten åt brukare, men jag har alldeles samma erfarenhet från den ort, jag tillhör, som en föregående talare, att nemligen dessa bolag hafva sina jordegendomar utarrenderade, men att arrendatorn icke har något kontrakt, och att därför bolaget fortfarande utöfvar rösträtt för största delen af sina fastigheter. Derfor kan jag icke finna något skäl att göra skilnad mellan jordbruksfastighet som ett bolag eger, och dess öfriga beskattningsföremål.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

Det är autagligt, att denna fråga äfven denna gång, liksom många föregående, kommer att falla genom kamrarnes olika beslut. Men hellre vill jag, för min del, att frågan faller, än jag vill gå in på ett sådant förslag, som utskottet här framlagt. Då jag emellertid icke kan finna några skäl för att man med afseende på aktiebolag skall begära en mindre begränsning, än Kongl. Maj:t föreslagit, så kan jag för min del icke yrka bifall till herr Zetterstrands förslag, utan jag skall, oaktadt jag kan förstå, att det icke har mycken utsigt till framgång, tillåta mig att yrka bifall till min motion.

Herr Ljungman: Då det gäller att förstärka landets försvar och skaffa krigsmateriel, då vill man taga utlandets erfarenhet på det allra noggrannaste till råds. Man skall hafva allt efter de allra nyaste och bästa modeller, och allt skall vara så tidsenligt som möjligt. Men när man kommer in på den inre förvaltningens område, då är det helt annorlunda; då är det, som om utlandets erfarenhet icke funnes till; då afspärrar man sig, snart sagdt, värre än i sjelfva Kina. Och hvad som i nämnda hänseende utträttats i utlandet på lagstiftningsens område synes vara fullkomligt obekant.

Så tyckes det särskildt vara i denna fråga. Man har nemligen, beträffande den kommunala rösträtten, icke tagit någon hänsyn till utlandets ofantligt stora erfarenhet på detta område, utan man har utan vidare utgått från följande två *förutsättningar*.

Den ena förutsättningen är den, att frågan nödvändigt skall lösas genom begränsning af röstetalet ofvanifrån, och den andra är den, att den politiska stiltje, som för närvarande råder i vårt land, skall fortfara allt framgent, och att allmänheten sålunda skall blifva belåten med hvad Riksdagen nu gifver den i afseende på den kommunala rösträtten. Granskar man emellertid dessa förutsättningar, så skall man snart finna, att de äro *origtiga*.

Att vinna målet i afseende på rösträtten genom *begränsning ofvanifrån*, det är omöjligt; ty vi måste utgå ifrån, att i regeln uti kommunerna finnas olika förmögenhetsklasser. Skall man sålunda genom begränsning vinna något, som är något, så måste man ju taga till så mycket, att man åtminstone beröfvar rikedomens dess afgörande inflytande, och då kommer magten att ligga hos medelklassen. Begränsar man ett dugtigt tag till, då beröfvar man äfven medelklassen dess inflytande så, att all magt faller hos de lägst beskattade. Huru man än går till väga med begränsningen, blir det alltid så, att hela magten faller hos blott en enda förmögenhetsklass, och de andra blifva tillbakasatta. Såsom förhållandena nu utvecklats sig här i Riksdagen, vill man tydligen, att *förmögenheten* skall få tillbörligt inflytande; men å andra sidan bör man ju äfven gifva de lägst beskattade ett tillbörligt inflytande på den kommunala förvaltningen, om missnöje hos

dessa skall undvikas och deras förkärlek för de bestående sociala förhållandena ernås. Intetdera står rättvisligen att vinna genom en begränsning ofvanifrån enligt någotdera af de framställda förslagen. Man blir tvungen att söka något *nytt* uppslag för att vinna sitt syfte, ty det kan icke ernås på detta sätt. Allt, hvad man vinner genom att antaga något af de framlagda förslagen, är, att man kommer in på en galen väg, som leder dit man icke vill.

Hvad åter beträffar den andra af de nämnda förut-åttningarna, eller att *den nuvarande politiska stiltjen skall fortfara* och medföra belåtenhet med något af nu föreliggande förslag, så visar all erfarenhet, att efter stiltje kommer storm; och jag tror icke, att vi framdeles komma att få sådana lugna och kalla förhållanden i politiskt hänseende, som vi nu hafva. Icke heller tror jag, att, om vi nu antaga det ena eller andra förslaget, man framdeles skall blifva belåten med det, utan jag tror, att redan första riksdagen derefter man finge motioner om ytterligare begränsning. Det är ju så ytterst lätt att ändra siffran 10 eller 20 till en annan än högre siffra; och det blefve ett oupphörligt begränsande, ett begränsande på begränsande, så länge något finnes kvar att vidare begränsa. Jag tror därför för min del, att det är klokt att afslå samtliga förslag och söka få till stånd en utredning, som går ut på att åstadkomma en kommunalrösträttsreform på mera modern grund, som helt och hållet löser frågan i ett enda tag. Och därför hemställer jag om afslag såväl å Kongl. Maj:ts förslag som å motionen.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
Forts.)*

Herr Nilsson i Skärbus: Herr talman! Detta är en fråga, som åriigen återkommit under hela min riksdagsmannatid. Motioner hafva hvarje år afgifvits i syfte att begränsa den kommunala rösträtten, och Andra Kammaren har dervid städse visat sig mycket liberal, men Första Kammaren har alltjemt motsatt sig frågans lösning i sådan riktning. Nu har lagutskottet i år sökt åstadkomma något resultat i fråga om ändring i den kommunala rösträtten, men icke lyckats ernå enighet, utan har betänkandet framkommit med reservationer i olika former. För min del har äfven jag i reservationsväg framställt ett förslag, hvartill jag skall anhålla att få yrka bifall, icke därför, att jag tror, att detta mitt förslag blifver af Riksdagen antaget, utan därför, att detta förslag, euligt mitt förmenande, är sådant, att man genom antagande af detsamma kan få till stånd ett sammanjemkningsförslag mellan Första och Andra Kammaren.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning af den förste ärade talarens yttrande. Han uttalade nemligen den åsigt, att sannolikt kunde *det* icke blifva lag, som Andra Kammaren i dag uti denna fråga komme att besluta, ty Första Kammaren skulle nog komma att fatta ett

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

annat beslut än Andra Kammaren, och således kunde det först vid en blifvande sammanjemkning af dessa olika beslut blifva fråga om, hvad som skulle blifva lag. Om nu den ärade talaren har rätt härutinnan, hvilket jag för min del tror, så återstår då att afgöra, hvilket förslag Andra Kammaren bör antaga för att åstadkomma en sammanjemkning med Första Kammarens beslut, och i det afseendet kom den ärade talaren till det resultat, att Andra Kammaren borde antaga herr Ohlssons i Vexjö reservation.

Jag är dock icke alldeles af samma mening. Visserligen kan jag erkänna, att, om vi antaga det af friherre Knorring m. fl. här afgifna förslaget, det skulle blifva allt för litet att jemka på, men jag skulle icke heller vilja antaga herr Ohlssons förslag, ty det finnes ett annat förslag, som, euligt min tanke, är bättre, nemligen det, herr Dahn framställt i sin motion och herr Nilsson i Skärhus upptagit i den af honom afgifna reservationen.

Om vi antaga herr Ohlssons förslag, så gå vi ifrån den ifrågasatta tjugonedelen för bolagen. Ja, då säger sannolikt reservanten: Vid sammanjemkningen skola vi gå Första Kammaren till mötes på det sätt, att äfven vi skola taga en tjugonedel för bolagen. Men detta befarar jag Första Kammaren icke kommer att anse såsom ett tillmötesgående från vår sida, utan tvärtom betraktar det såsom en fördel för oss sjelfva. Det är således för att få behålla denna tjugonedel, som jag icke vill vara med om att antaga herr Ohlssons förslag. Denna tjugonedel åter är bibehållen i herr Nilssons i Skärhus reservation. Antaga vi den samma, hafva vi således beträffande bolagen bestämt denna tjugonedel, och sedermera återstår att söka sammanjemka öfriga olikheter i kamrarnes beslut. Det är därför, att jag har den uppfattningen, att sammanjemkningen derigenom blifver lättare att åstadkomma, som jag för min del vill yrka bifall till herr Dahns förslag.

Hvad angår den näst siste talarens förslag, vore det kanske tids nog att tala derom, då det blir fråga om att antaga det, som *verkligen* skall blifva lag. Han yrkade rent afslag och önskade en utredning. Detta kan ju möjligen vara riktigt, men enligt min tanke är dock detta en fråga, hvars lösning så allmänt önskas i landet, att man icke borde nöja sig med att begära en utredning, i synnerhet då en sådan så nyligen egt rum.

Hvad nu beträffar rösträtten, så säger man, att det är rättvist, att hvar och en skall rösta efter hvad han betalar. Det kan nog vara en synlig rättvisa, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att hvar och en betalar för hvad han har i inkomst, och vid sådant förhållande är det naturligen icke svårare för den, som betalar 5,000 kronor, än för den, som betalar 500 kronor, ty de betala i samma proportion. Efter denna princip skulle man rent utaf komma till rösträtt per capita, och det skulle måhända vara det rättvisaste, men vi

hafva vant oss vid, att med penningen följer magt, och därför kan man icke gå så brådstörtadt till väga. Dock tror jag icke, att det skadar, att man något litet tager magten från penningen och börjar så småningom. Vi kunna således, enligt min tanke, gerna arbeta på de föreliggande förslagen och böra icke begära en ny utredning.

Herr talman! För att redan innevarande år komma till något resultat, tror jag således, att Andra Kammaren bör antaga den af herr Nilsson i Skärhus afgifna reservation, till hvilken jag anhaller att få yrka bifall.

Herr Dahn: Ja, herr talman, med antagandet af ett absolut rösträttsmaximum på 1,000 kronor kan det synas, som om ett relativt maximum på en tiondedel, lika för bolag och för andra, skulle vara till fyllest, och det kan ju också vara möjligt att få något sådant till stånd genom en sammanjemkning, eburu jag ej tror det. Men med afseende på ett sådant förslag som det af friherre von Knorring framlagda vill jag framhålla, att om någon sammanjemkning mellan detta förslag och utskottets, i fall Första Kammaren antager det senare, skall kunna ega rum, så måste eftergifterna från Andra Kammarens sida blifva större, än som bör medgifvas med hänsyn till denna kammares uppfattning i frågan.

Hvad jag emellertid för min del icke kan vara med om är naturligtvis ett sådant förslag, som Kongl. Maj:ts eller utskottets. Ty enligt min öfvertygelse är det möjligt att få ett bättre förslag antaget, och det är möjligt därför, att vi hafva bundsförvandter i denna fråga, nemligen godsegarne i Första Kammaren, hvilka se, att bolagen växa äfven dem öfver hufvudet. Men blir rösträtten icke begränsad för öfriga stora röstegare på samma gång som för bolagen, så kunna herrarne nog få vänta länge, innan man får Första Kammaren att vara med på en begränsning, som skulle komma att gälla de stora jordagodsens. De böra nog följas åt, dessa båda kategorier af röstberättigade; och därför vill jag på inga vilkor vara med om det förslag, som Kongl. Maj:t framställt. Om det är utsigt, att herr Nilssons reservation, som är detsamma som min egen motion, antages i denna kammare, hvilken reservation jag anser mycket praktisk för sammanjemkning, vill jag naturligtvis vara med på den; men i annat fall kan jag vara med om herr Ohlssons i Vexjö reservation.

Herr friherre von Knorring: Herr talman, mina herrar! Innan jag närmare inlåter mig på denna fråga, skall jag taga mig friheten att förutskicka den anmärkningen, att, om Första Kammaren hade kunnat ana, att regeringen, vare sig den nuvarande eller någon föregående, skulle hafva framlagt ett förslag om inskränkning af den kommunala rösträtten på landet, af så obetydlig beskaffenhet, som det till denna Riksdag afgifna, Första Kammaren

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

sannolikt redan före år 1894 skulle hafva gått in på ett förslag om en skrivelse till Kongl. Maj:t. Deraf skulle jag vilja draga den slutsats — ehuru den visserligen icke håller streck inför logikens skarpaste lagar — att det är litet för sent att framkomma med ett förslag om inskränkning af den kommunala rösträtten af icke större omfång, än det förslag besitter, som regeringen nu framlagt. Det är så mycket mera för sent, som sedan år 1892, då de kommunala statistiska uträkningar, hvarpå detta förslag grundar sig, verkställdes, en stor mängd nya aktiebolag uppstått, hvilka, liksom flera af de gamla, hafva i vissa landsändar ådagalagt en betänklig tendens att slå under sig stora arealer jordbruksfastighet.

Chefen för civildepartementet yttrade visserligen, att dessa bolag med afseende å sina jordbruksfastigheter icke kunna göra sig på något väsentligt sätt gällande inom kommunen, men jag är af en motsatt tanke, särskildt hvad Norrland beträffar.

Det förslag, som jag nu anhåller att få understödja, nemligen den af femtio ledamöter i denna kammare undertecknade motionen, hvilken äfven vunnit understöd af fem reservanter i lagutskottet, måste försvaras å ena sidan emot dem, som i likhet med Kongl. Maj:t anse, att icke någon nämnvärd utsträckning af den kommunala rösträtten för närvarande bör ske, och å andra sidan mot dem, hvilka anse, att en begränsning med ett relativt maximum är för obetydlig, hvarför äfven ett absolut sådant borde fastställas. Hvad Kongl. Maj:ts förslag angår, har chefen för civildepartementet framhållit skälet, hvarför han icke velat föreslå inskränkning i rösträtten för andra än aktiebolag, det skälet nemligen, att rösträtten inom kommunen kan ega sammanhang med de nya kommunalskattelagar, som möjligen komma att föreläggas Riksdagen.

Jag kan naturligtvis icke erkänna giltigheten af detta skäl emot ett något längre gående förslag till inskränkning af den ifrågavarande rösträtten, ty det kan ju dröja ett decennium och kanske ännu längre, innan en ändring af de kommunala skatteförhållandena varder af Riksdag och regering antagen.

Den förste reservanten, herr Husberg, som, besynnerligt nog kommit till samma resultat som Kongl. Maj:t, har genom sitt ogillande af Kongl. Maj:ts motiv äfven ryckt fötterna undan det kongl. förslaget.

Hvad beträffar den ifrågavarande motionen, anhåller jag att få anföra några siffror, som bevisa, att man genom denna icke går i en sådan riktning, att icke till och med Första Kammaren kunde låta sitt motstånd i frågan falla.

Enligt 1892 års statistik utgöra alla, som hafva kommunal rösträtt på landet, utom aktiebolag, cirka 512,000 röstegande, och af dessa 512,000 är det icke mera än 1,637, som skulle träffas af den begränsning af rösträtten till en tiondedel, som föreslås i

nämnda motion. Det är ju icke många, men å andra sidan får jag medgifva, att den inskränkning, som de skulle lida, medförde, att de förlorade i medeltal 45 procent af sin rösträtt. Derigenom skulle visserligen den största olägheten vara afvärd med afseende å de högre röstetalen. Det genom motionen framlagda förslaget är i alla fall moderat. De olyckliga följder af den kommunala rösträttens inskränkning, som motståndarne till densamma tro sig förutse, skulle med all sannolikhet uteblifva.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal
styrelse
på landet.
(Forts.)*

En särskild, lycklig påföljd af förändringen skulle, enligt mitt förmenande, blifva den, att större lifaktighet i kommunalt hänseende skulle uppkomma i sådana kommuner, der de mindre röstetalen för närvarande icke se någon möjlighet att någonsin göra sig gällande, och der således dessas intresse för de kommunala angelägenheterna måste vara mycket litet.

Då vi derjemte betänka, att Andra Kammaren flerfaldiga gånger antagit detta kommunala streck — en tiondedel — så tror jag, att vi hafva tillräckligt många motiv för antagandet af detsamma äfven nu.

Jag vill nu vända mig mot dem, som anse, att icke allenast ett relativt maximum, utan äfven ett absolut sådant bör fastställas. Man har då föreslagit 1,000 kronor såsom ett lämpligt absolut maximum. En sådan begränsning skulle emellertid, enligt min tanke, komma att träffa ofantligt ojemnt. Det kunde medföra, att personer eller bolag, som hade en rösträtt, som grundade sig på 40 000 å 50,000 fyrktal, skulle blifva nedpressade till en rösträtt för 1,000 fyrktal, på samma gång som andra, som hade rösträtt för 1,100 å 1,200 fyrktal, skulle nedpressas endast till samma summa. Jag tror icke, att det är möjligt att tänka på genomdrifvande af ett sådant förslag, så länge Första Kammaren är sammansatt på det sättet, som nu är fallet.

Orsaken, hvarför man valt denna siffra 1,000, är, såvidt jag kunnat förstå, tvåfaldig. Den ena är den, att det icke finnes någon statistisk utredning angående de olika klasser af röstegående i landskommunerna, som hafva röster för mer än 1,000 fyrkar, utan dessa äro i 1892 års rösträttsstatistik sammanförda till ett helt.

Man kunde annars tänka sig, att, om det är nödvändigt att bestämma ett absolut rösträttsmaximum, en annan siffra, t. ex. 2,000, 3,000 eller 5,000, vore lämpligare än 1,000. Men man har icke kunnat välja en annan siffra än 1,000, enär den nämnda bristen i statistiken utesluter möjligheten att undersöka och pröfva, huru en annan siffra skulle verka. Det beror således mera på en tillfällighet i afseende å den statistiska undersökningen, att man tagit rösträtt för 1,000 fyrkar såsom rösträttsmaximum. Jag tror, att en så långt gående nedpressning skulle vara alldeles för våldsam.

Det andra skälet, att man föreslagit till maximum rösträtt för 1,000 fyrkar, är, att på det sättet likhet skulle inträda mellan

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

städerna och landet, ty det i städerna gällande rösträttsmaximum 100 röster motsvarar rösträtt för 1,000 fyrkar på landet. Men vi måste dock fästa oss vid den väsentliga olikhet, som ligger deri, att i städerna det är stadsfullmäktige, som sitta inne med beslutanderätten i nästan alla frågor, så att dessa 100 röster användas hufvudsakligen för *val* af dessa, medan man på landsbygden deremot besluter i primärförsamlingarna, d. v. s. kommunalstämmorna. Denna olikhet är så betydlig, att man icke kan jemföra förhållandena på landet och i städerna i ifrågavarande hänseende.

Jag skulle nu kunna sluta, men vill först fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som tjenar till en liten belysning af denna fråga. 1866, då det nya representationsskicket infördes, förändrades den politiska rösträtten i en riktning, som gick ut på att lägga magten hos medelklassen, denna stora klass i vårt land, hvilken ständigt förökas. Den förändring, som vi nu föreslå i afseende på den kommunala rösträtten, går i alldeles samma riktning, i det att man vill taga ett steg icke till ett fullkomligt upphäfvande, men till förminskande af den öfvermakt, som i många kommuner utöfvas af ekonomiska storheter. Steget är icke stort, jag medgifver det, men borde därför icke heller vara föremål för så starkt motstånd från vår medkammare, som verkligen är förhållandet. Jag hoppas emellertid, att, om vi icke segra denna gång, vi skola segra inom en kort framtid. Under denna förhoppning, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den motion, som jag har framburit.

Herrar *Ericson* i Ransta och *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Herr Husberg: Herr talman, mina herrar! I likhet med den af kammarens ledamöter, som först hade ordet i denna fråga, intager jag den ståndpunkt, att man vid fattande af sitt beslut i denna sak måste se till, hvad som efter gällande förhållanden kan vara det mest praktiska att göra, och att man således bör kunna gå in på en modifikation i det förslag, som man helst ansluter sig till, eller taga blott en del deraf, om man vinner något för den goda saken. Den tanke, som jag uttalat i min reservation, är nu den, att jag förordat utskottets hemställan, sådan den är i sjelfva klämman, och jag har gjort det därför, att jag ansett, att om Riksdagens båda kamrar nu skulle kunna ena sig om att taga den en tjugonedel, som är föreslagen, skulle detta steg icke blott icke motverka, utan bereda väg för och underlätta fortsättningen af reformen, en fortsättning, som jag i min reservation betecknat såsom synnerligen önskvärd.

Då jag uttalat denna tanke, vill jag med ett par ord angifva, hvarför jag anser, att antagandet af det kongl. förslaget skulle kunna en sådan verkan åstadkomma.

Min uppfattning har varit den, att, om Riksdagen nu besluter, att aktiebolagen icke få utföra rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet för mer än $\frac{1}{20}$, en sådan lagbestämmels ovilkorligen skall för hvar och en framställa sig såsom ett provisorium, vid hvilket man icke kan blifva stående, ty det måste för den allmänna rättsuppfattningen ligga alldeles klart, att här kan man icke stanna, utan att steget måste tagas ut vidare. Då blir frågan, huruvida man genom den vidtagna förändringen har fått, om jag så må säga, någon hjälp till att taga nästa steg. Det har jag ansett först därför, att den allmänna rättsuppfattningen måste kräva, att denna ojemnhet undanrödjes; ty en ojemnhet är det ju att blott begränsa aktiebolagens rösträtt, och sedan af den anledningen, att vi derigenom i den fortsatta kampen för reformens förande vidare finge till bundsförvandter de mäktiga bolagen, då det ju är uppenbart, att dessa bolag, hvilkas rösträtt blir så starkt reducerad, sedermera skola samverka för att föra reformen vidare, medan nu detta bolagsintresse kanske som bäst håller på att i Första Kammaren strida mot reformen.

Af dessa skäl har jag bestämt min ståndpunkt i saken och yrkar bifall till det yrkande, som förut framstälts, nemligen att utskottets hemställan måtte vinna godkännande.

Herr Rydberg förenade sig med herr Husberg.

Herr Holmgren i Varnhem: Herr talman, mina herrar! Jag skall gå kammarens berättigade önsknings till mötes genom att nu verkligen fatta mig mycket kort och lofva att icke gå in på frågans realitet, utan begagna mig af min grundlagsenliga rätt att såsom folkrepresentant förklara, att det föreligger ett berättigadt intresse hos den stora massan af svenska folket att få någon rättelse i förevarande sak eller att få en begränsning af den kommunala rösträtten. Man har nu framlagt ett kongl. förslag, som skulle i någon mån tillgodose detta berättigade kraf, som nu är 20 till 30 år gammalt, men efter min uppfattning hafva genom det förslaget detta intresse och detta kraf blifvit fullständigt gäckade. Det är nemligen absolut omöjligt att försvara detta kongl. förslag och undanskjuta detta folkets berättigade kraf dermed, att det föreligger en fråga om en kommunal skattelag, ty, mina herrar, det har icke det minsta att göra med den kommunala rösträtten. Uti skattelagen är det tydligen blott fråga om att få andra skatteobjekt, men alltid måste det blifva någon grund för beskattningen. Om det icke blir bevillningen, så blir det någon annan grund, och då måste det alltid finnas någon latitud, inom hvilken rösträtt förefinnes under de olika beskattningsgrunderna. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att man kan tänka sig sådana förhållanden, att bevillningen blefve öfver-

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

flödigt. Skulle man då under ett sådant antagande säga, att, därför att hela vår representationsrätt hvilar på en bevilling för 800 kronors inkomst, några riksdagsmän icke vidare skulle kunna väljas, o. s. v. in finitum. Det är ju orimligt, och följden blir blott, att hela mekanismen afstannar. Denna kommunalskattelag hör därför sannerligen icke till frågan om en begränsning af den kommunala rösträtten.

En ärad talare på bohuslänsbanken yrkade afslag och tillät sig att påstå, att vi alla, som kommit med förslag om en begränsning af den kommunala rösträtten, hade slagit in på »en galen väg». Jag förmodar, att en sådan vaxel in blanco måste protesteras af oss alla, som tillåtit oss att komma med sådana förslag.

Vidare tillade den samme ärade talaren, att han ville, att rösträttsförslag skulle hvila på »modernerna» grunder och att han önskade en utredning. Jag vill påpeka, att allting föräldras och blir omodernt, men det finnes en sak, som aldrig blir omodern, ty pengar äro alltid moderna, säger en tänkare. Således, på samma gång som den ärade talaren på bohuslänsbanken bekämpar penningval, säger han, att vi böra hafva moderna grunder, men penningen är väl det mest moderna, och följaktligen vill han det, som han bekämpar, men det kan ju icke vara möjligt.

Då, mina herrar, det i politiken likasom i lifvet gäller att icke besluta det omöjliga och outförbara, skall jag tillåta mig att, oaktadt äfven jag har underskrifvit friherre von Kuorings motion, afvika från min sålunda förut uttalade uppfattning och yrka bifall till herr Ohlssons reservation.

Herr Bergström: Herr talman, mina herrar! Den ärade vice ordföranden i lagutskottet har på sitt vauliga tilltalande, för att icke säga förledande, sätt sökt liksom herr civilministern öfvertyga kammaren om det praktiskt kloka och lämpliga uti att denna kammare samlar sig omkring Första Kammarmeningen i lagutskottet och antager regeringens proposition oförändrad. Hvilka skäl har nu den ärade vice ordföranden i lagutskottet anfört för denna mening? Han har hufvudsaktligen spelat på samma strängar i sitt anförande här som i sin reservation i lagutskottet, nemligen att detta steg, om det nu tages, bör bereda och underlätta en snar fortsättning, att det skulle genom förhållandenas egen magt draga med sig ytterligare förändringar. Ja, det är en gammal bepröfvad metod att säga detta både då det gäller att locka till och att varna för antagande af ett förslag. Kammaren erinrar sig nog, att, när för 32 år sedan man öfverlade och beslöt om representationsreformen, från såväl anhängare som motståndare till förslaget uttalades, att de politiska rösträtsbestämmelser, som man då gick att fastslå, icke skulle blifva långvariga: de skulle snart komma att följas af andra mera tidsenliga. Men huru har det gått? Vi ha va fått vänta i många

år, och vi få kanske vänta ännu i många år, innan dessa profeter blifva sannspådda. Lika sannspådd tror jag, att vice ordföranden i lagutskottet blifver i sin förutsättning, att, om vi antaga Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition, vi skola bereda väg för en verklig reform.

Granskar jag sedan de många olika förslag till frågans lösning, som i motionsväg framkommit, vill jag, beträffande det förslaget, som kommit från landtmannapartiet, genast göra det erkännandet, att det gladt mig se, att man från det hållet gjort bestämd front mot den uppfattning, herr statsrådet och chefen för civildepartementet uttalat, eller att den omständigheten, att vi för närvarande ha en komité, som behandlar frågan om ändrade grunder för den kommunala beskattningen, vore ett fullt berättigadt skäl för uppskof. Jag vill äfven göra det erkännandet, att det gladt mig att från det hållet höra uttalas, att, när det gäller rösträtten, man icke bör göra den omtalade skillnaden mellan jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål. Men sedan har jag svårt för att kunna komma fram med flera erkännanden. När man länge sysslat med en dylik fråga, när man hänvisat till utredningar, som varit nödvändiga, då förefaller det mig besynnerligt, att, sedan man fått en utredning, låt vara att den icke kan anses i allo god, men dock så god, att den på det tydligaste sätt visar, genom vid betänkandet fogade reservationer, att det icke är tillräckligt att använda ett relativt maximum, utan att man äfven måste använda ett absolut maximum, — då förefaller det mig besynnerligt, säger jag, att icke den motion, som kommit från det stora majoritetspartiet här i kammaren, tagit hänsyn till detta förhållande. Jag är öfvertygad, att, om det af friherre von Knorring framburna förslaget skulle blifva lag, de, som fört fram och sökt drifva igenom detsamma, om några år skulle finna, att de varit offer för ett sjelfbedrägeri. Men Första Kammarens ledamöter i lagutskottet ha icke ens velat unna eder, mina herrar, detta lilla sjelfbedrägeri, de ha icke velat unna landtmannapartiet här i kammaren att kunna säga till sina kommittenter: detta, som varit vår fordran på detta viktiga område, ha vi dock kunnat drifva igenom. Första Kammarens ledamöter inom lagutskottet och äfven öfriga ledamöter veta väl, att Andra Kammararens majoritet, sedan den försummat det tillfälle, som för några år sedan, 1894, bjöds att drifva igenom en kommunal rösträttsreform, i denna fråga kommit in i en återvändsgränd. Ur denna återvändsgränd kan Andra Kammararens majoritet icke komma genom att för hvarje gång, frågan är före, för hvarje gång, Första Kammararen afslår äfven det minsta verkliga reformkraf, beskärma sig öfver Första Kammararens reformfientlighet och säga: detta är icke *vår* mening; vi vilja mera. Det är, mina herrar, en känd sak, att de, som hafva magten och ledningen i denna kammare, de hafva också magten och ledningen uti de församlingar,

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

som välja Första Kammar-ledamöter af den cert, som dikterat detta lagutskottsbetänkande. Och det är alldeles gifvet, att om det verkliga ligger allvar bakom förevarande reformkraf, då får man också — det vill jag gent emot friherre von Knorring säga — se till, att den nuvarande generationen i Första Kammaren icke länge får der finnas till.

Ser jag sedan på de öfriga förslag, som i denna kammare afgifvits till ändring af Kongl. Maj:ts proposition, så ansluter jag för min del naturligtvis mig närmast till det af herr Bromée framburna förslaget, och detta synnerligast därför, att det förslaget vågat återföra tanken till det förgättna krafvet, att, när det gäller kommunala angelägenheter, äfven *personligheten* måtte komma till sin rätt. Det skadar nog icke, att, när vi 1898 behandla denna fråga i Andra Kammaren, vi då erinra oss en tid, när Andra Kammaren, genom ett beslut, fattadt medelst votering, uttalade sig för principen: lika rösträtt vid val. Det har funnits en tid, då en sedermera statsminister, såsom reservant i lagutskottet, vågade häfda den meningen. Det skadar nog icke att erinra sig en tid, då det kunde hända, att, t. ex. från bänken här midt emot, från östgötabänken, man kunde få höra icke endast af städernas, utan äfven af landsbygdens representanter yrkanden framföras med värma och kraft på att lika rösträtt öfver *hufvud* skulle användas i kommunala angelägenheter och således *icke endast* vid val.

Om jag nu ser på ställningen här i kammaren och på denna mycket omtalade och redan i det första anförandet i dag berörda, taktiskt politiska fråga, så får jag säga, att om man vill förena kammaren utefter *en* linie, som ju var den förste talarens mening, borde, såsom situationen för närvarande är och såsom uttalandena varit i de olika motionerna, det kunna finnas en form härför. Igenom *alla* de olika motionerna går den meningen, att *Kongl. Maj:t icke haft rätt, då Kongl. Maj:t sammankopplat frågan angående denna saks lösning i dess helhet med den kommunala skattefrågan.* Jag tror sålunda, att man genom ett beslut, som på något sätt uttalade detta, skulle kunna komma till verklig enighet och derigenom hos Kongl. Maj:t kunna framställa en begäran om ett förslag, som *icke* innehölle en sådan sammankoppling. Och jag tror tillika, att man nu bör begagna detta tillfälle att till det ärade lagutskottet säga ett berättigadt ord i fråga om dess behandling af en så vigtig fråga som denna. Om man letar tillbaka i tiden genom lagutskottets betänkanden, tror jag, att man skall ha svårt för att finna, att en så pass vigtig fråga som denna blifvit så ofantligt snåft behandlad. Det är dock fallet, att öfver 100 af denna kammares ledamöter i motionsväg påkallat ändring uti Kongl. Maj:ts proposition. Och hvad gör lagutskottet? Jo, det har välvilligt, men enligt min tanke onödigtvis, låtit aftrycka alla motionerna. Och det är detta, som

åstadkommit det digra betänkandet. Men hvad säger utskottet dessutom? Jo, man får veta, att utskottet anser det och det, men icke *hvarför* utskottet anser det. Jag skulle alltså för min del helst önska, att Andra Kammaren, om det nemligen låte sig göra, begagnade sig af detta tillfälle att antaga ett yrkande, som fordom rätt ofta förekommit i denna kammare, nemligen att man med ogillande lade betänkandet till handlingarna. Derigenom skulle det på ett, enligt min mening, värdigt sätt uttalas, att man i detta ärende velat finna en annan och mera fullständig utskottsbehandling. Det blefve då ock utsagdt, att man icke gillade Första Kammarens mening i denna fråga, på samma gång som det blefve ett värdigt uttalande mot regeringens förslag till lösning af densamma.

Emellertid, om ett sådant yrkande icke låter sig göra, skall jag be att få yrka afslag å utskottets betänkande.

Med herr Bergström förenade sig herr *Branting*.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! Vi hafva så länge och i så många år arbetat med denna fråga, att jag tror, att man borde kunna hafva några anspråk på att komma till en lösning. Men det ser gunås ganska mörkt ut ännu. I alla fall kan det ju icke hindra, att hvar och en i sin stad gör hvad han kan genom att uttala sin mening. Herrarne ha nog samt funnit, att denna kammare stått och fortfarande står mycket enig i sina uttalanden. Det har visat sig af alla de motioner, de många massmotioner, kan jag säga, som i detta ärende äro väckta, att det finnes en allvarlig och innerlig sträfvan att få något i saken åtgjort. Motståndet ligger, såsom redan är sagdt, hos Första Kammaren, och huru man skall kunna komma till någon öfverenskommelse är mycket svårt att säga. Det har för en stund sedan ingått den underrättelsen, att Första Kammaren, efter en mycket liflig och het diskussion, med 68 mot 57 röster bifallit den kongl. propositionen. Det beslutet är således fast hos Första Kammaren att i vissa fall inskränka aktiebolags rösträtt i kommunala angelägenheter till en tjugonedel af kommunens hela fyrktal. Jag får med anledning af detta beslut säga, att det synes vara ganska farligt, om denna kammare nu skulle afslå en sådan framställning i afseende på bolags rösträtt. Jag menar, att det ligger en fara i att antaga det förslag, som herr Ohlsson från Vexjö framlagt, eller att äfven beträffande aktiebolags rösträtt bestämma denna till en tiondedel af kommunens hela fyrktal. Ty huru en sammanjemkning i den rigtning, herr Ohlsson från Vexjö tänkt sig, skall blifva möjlig, det kan jag icke förstå. Att man kan sammanjemka åt det hållet, att man går från en mindre till en större inskränkning, från en tiondedel till en tjugonedel, det går icke i mig, då frågan gäller bolag. Men om man i före-

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

varande afseende vill åstadkomma någon inskränkning, som har verklig betydelse, så bör man just göra den i fråga om bolagen. Det är den allra nödvändigaste. Jag skulle därför önska, att denna kammare ville fasthålla vid de uttalanden, som äro gjorda i de flesta motionerna, eller att beträffande bolagens rösträtt besluta, att den inskränkes till en tjugonedel af kommunens hela fyrktal. Hvad man sedan i öfrigt besluter, tycker jag — naturligtvis med fasthållande af den princip, som man förut uttalat sig för — icke är af så väsentlig betydelse. Jag skall i den delen böja mig för kammarens beslut, vare sig det blir ett uttalande för en tiondedel och en bestämd begränsning till tusen fyrkar, d. v. s. herr Dahns förslag, eller herr Nilssons reservation, eller om man vill taga det förslag, som friherre von Knorring m. fl. framlagt, och hvarpå jag också tecknat mitt namn. Jag anser icke, att det föreligger någon väsentlig skilnad mellan dessa förslag. Deremot anser jag, såsom jag redan framhållit, det vara af stor betydelse, att man vidhåller bestämmelsen om rösträtt för högst en tjugonedel för bolag. Mitt yrkande går således ut derpå. Jag tror ej, att det gagnar så synnerligen mycket att hålla fast vid inskränkningen till 1,000 fyrkar. Jag tror tvärtom, att det skrämmer för många ifrån oss och att det egentligen bara är egnadt att mera skilja de meningar, som verkligen vilja en öfverensstämmelse. Det är därför jag tror, att denna kammare gör rättast och gör bäst i att bifalla den motion, som friherre von Knorring framburit, och som omkring sig samlat 5 reservanter i lagutskottet. Det synes mig alltså, att denna kammare för sin del bör bifalla den reservation vid betänkandet, som är undertecknad af 5 af denna kammares ledamöter. Jag anhåller, herr talman, om bifall till denna reservation.

I detta yttrande instämde herrar *Pettersson* i Osterhaninge, *Åkerlund*, *Nilsson* i Grofva, *Zakrisson*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Lundell*, *Högstedt*, *Andersson* i Löfhult, *Jönsson* i Färeköp, *Svensson* i Olseröd och *Paulson*.

Herr friherre Bonde: Herr greve och talman, mina herrar! Ehuruval jag är motionär i ämnet, har jag dröjt att begära ordet och hade icke heller ämnat göra det, då jag ansåg det vara fullkomligt öfverflödigt efter det utmärkta anförande, hvarmed denna diskussion inleddes af herr Zetterstrand. Jag instämde fullkomligt i de ord, som han då yttrade, och trodde, att dessa ord — såsom det lät på den massa instämmanden, som gjordes från kammarens ledamöter — skulle hafva god genklang i denna kammare. Men icke dess mindre har en lång och vidlyftig diskussion utspunnit sig om detta ämne och ty värr gifvit herr civilministern rätt i hans yttrande, att åsigtorna i vissa detaljer synas vara ganska delade inom kammaren. Men jag ber dock att få vända mig

mot herr statsrådet och chefen för civildepartementet med den anmärkningen, att man ej bör anse, att denna fråga icke är mogen eller icke bör bringas till lösning, därför att olika individuella uppfattningar om *sättet* för dess lösning förefinnes. Skulle man vänta med lösningen af alla viktiga frågor, till dess att de så ingått i det allmänna folkmedvetandet, att inga olika åsikter funnes om dem, tror jag, att *ingen* reform skulle kunna genomföras, ty alltid finnes det väl olika uppfattningar om det lämpligaste och bästa sättet att genomföra densamma.

*Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Skilnaden mellan de förslag, som blifvit framlagda, är för öfrigt, i min tanke, så obetydlig, att den icke alls borde inverka, utan man borde icke dess mindre hafva den uppfattningen, att i hufvudsak *alla* i denna kammare äro eniga derom, att en reform af den kommunala lagstiftningen är absolut nödvändig och att den bör gå ett steg längre, än Kongl. Maj:t har föreslagit i sin proposition.

Jag erkänner visserligen, att, om man hade utsigt till framgång i Första Kammaren, jag skulle gå med på hvilket som helst af de framlagda förslagen, vare sig friherre von Knorrings motion eller herr Ohlssons reservation — hvilken närmast sammanfaller med den motion, jag undertecknat — eller också någon af de andra framställda förslagen, t. ex. herr Nilssons i Skärhus reservation eller herr Broméés motion. Om det, som sagdt, vore utsigt att få något af dessa förslag igenom i Första Kammaren, skulle jag gerna låta min individuella uppfattning vika och instämma i det, som hade utsigt till framgång. Men detta synes icke nu vara fallet, ty Första Kammaren har, såsom vi nyss hört, bifallit Kongl. Maj:ts förslag.

Önskar nu Andra Kammaren komma någon väg, tror jag, att det vore klokast att följa det förslag, som af herr Zetterstrand vid diskussionens början framställdes, att godkänna herr Ohlssons reservation. Jag anser nemligen, att en sammanjemkning är möjligare på denna basis än på grundvalen af herr Folke Anderssons reservation, hvilken sammanfaller med friherre von Knorrings motion.

Herr Månsson i Trää hade en motsatt uppfattning; och jag ger honom rätt *deri*, att om man med sammanjemkning menar, hvad som oftast kallas för sammanjemkning — nemligen att man anhåller, att Andra Kammaren måtte biträda Första Kammarens beslut — då kan en sådan sammanjemkning lätt ske på grundvalen af friherre von Knorrings motion. Första Kammaren har beslutit att bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Det har i så fall Andra Kammaren också gjort delvis, men har velat gå litet längre. Ja, då få vi sammanjemka saken så, att Andra Kammaren får lemna sina åsikter bakom sig och godkänna Första Kammarens beslut. Det är den enda sammanjemkning, som, efter hvad jag tror, kan ske på basis af denna motion. Men då herr Ohlssons

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)

reservation går något längre, kan man ju tänka sig, att det vore möjligt att med den få en sammanjemkning till stånd, sådan som Andra Kammaren skulle kunna vara nöjd med.

Jag vill icke upptaga tiden med att försvara den motion, som jag afgifvit, eller kritisera de andra motionerna. Jag vill blott till kammarens behjertande frambålla det, att denna motion, som jag jemte flere andra undertecknat, är fotad på en på sakkännedom grundad, af chefen för statistiska centralbyrån, herr Sidenbladh, afgifven reservation vid den för ändamålet nedsatta kommunala rösträttskomiténs betänkande. Detta förslag är dessutom förordadt af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i icke mindre än 9 län; och Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra i dessa saker tillmätas en ganska stor auktoritet, då de hafva stor erfarenhet i dylika ärenden.

Det har framhållits såsom en svaghet i vår motion, att vi icke gjort någon skilnad i afseende på bolagen. Ja, derom kunna åsigtarna vara delade. Men för min del tror jag, att det är en styrka att i en sådan sak som denna icke hafva någon särskild klassindelning och betrakta vissa personer som parias, såsom man vill göra med bolagen. Om vår motion i en aflägsen framtid skulle godkännas, tror jag, att bolagsväldet skulle vara tillräckligt inskränkt och att det icke skulle vara nödvändigt att ytterligare inskränka det. Enligt min tanke, utgör det, som jag nyss sade, just en styrka i stället för en svaghet hos vår motion, att genom den bolagen icke fått någon särskild ställning.

Såsom jag redan nämnt, vill jag icke nu upptaga kammarens tid, då frågan redan blifvit så grundligt debatterad. Jag har endast velat frambålla, att jag i likhet med herr Zetterstrand — och särskildt sedan Första Kammaren fattat sitt beslut — anser det af taktiska skäl vara klokt af denna kammare att godkänna herr Ohlssons reservation, till hvilken jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Herr *Almqvist* instämde häruti.

Herr *Lindblad*: Då jag icke undertecknat någon af de motioner, som i denna fråga blifvit väckta här i kammaren, har jag ansett det nödigt att nu uttala min mening.

För min del känner jag mig icke öfvertygad af den ärade vice ordförandens i lagutskottet åsigt, att den lösning af frågan, han förordat, skulle vara att betrakta som en obetydlig anhaltstation på vägen till uppnåendet af Andra Kammarens gamla önskemål; och speciellt det tror jag icke, att hvad han förespeglade, nemligen att man skulle få bolagen till bundsförvandter vid frågans vidare framdrifvande, kan tillmätas någon betydelse. Bolagen skulle ju då komma att riskera att få äfven sina jordbruksfyrcar reducerade. Jag tror emellertid nu, med kännedom

om de röstsiffror, som föreligga från Första Kammaren, att denna kammare gör klokast uti att nedsätta sina anspråk, och jag anhåller sålunda, herr talman, att få ansluta mig till den motion, som är afgifven af friherre von Knorring m. fl.

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

Herr Björck: Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att den värsta fienden till det, som är bra, är det bästa. Nu vill jag icke här yttra mig om hvad som är det bästa och icke en gång om hvad som är bra. Men det är klart, att de herrar, som väckt motioner i denna fråga, anse sina åsigtter vara de bästa; och det är också klart, att dessa herrar skulle anse det bra, om något af hvad de yrkat ginge igenom. Men då nu Första Kam-maren afgifvit sitt votum med 68 röster för och 57 emot, är det tydligt, att denna kammare gått så långt, som den kan gå, och icke vill vara med om någon vidare jemkning. Nu kan man ju säga, att Andra Kammaren röstar för sig, och det är också jag med om. Men skola vi se saken praktiskt, då böra vi också handla på ett praktiskt sätt. Jag tror nemligen, att det klokaste, som Andra Kammaren nu kan göra, är att rösta för det kongl. förslaget. I sådant fall vinna vi åtminstone något, och vi hafva — såsom herr Husberg tydligt och klart framhöll — goda utsigtter att sedan komma längre. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan; *dels* bifall till hvart och ett af de yrkanden, som innefattades i de särskilda reservationer, som afgifvits af herr Ohlsson i Vexjö, herr Folke Andersson m. fl. samt herr Nilsson i Skärhus, *dels* bifall till den af herr Bromée m. fl. i ämnet afgifna motion, *dels* bifall till herr Göranssons motion och *dels* slutligen afslag å samtliga de föreliggande förslagen. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkan-den och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan. Votering blef då begärd. I anledning häraf, och för bestämmande af kontrapositionen, upptog herr talmannen å nyo hvart och ett af de öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till herr Ohlssons reservation, nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men äfven om kontrapositionen äskades votering. Herr talmannen förnyade då propositionerna på de yrkanden, som återstodo, hvarpå herr talmannen förklarade, att, enligt hans uppfattning af de nu afgifna svaren, de fleste af kammarens ledamöter önskade att till kontraposition i den blifvande voteringen för bestämmande af kontraposition i hufvud-voteringen måtte antagas deras mening, som yrkat bifall till herr Folke Anderssons m. fl. reservation. Då likväl än ytterligare be-gärdes votering, gaf herr talmannen å nyo propositioner å de ännu återstående meningarna. Svaren utföllo med blandade ja och

Angående
ändrad lydelse
af §§ 11, 21,
59 och 73 i
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet.

(Forts.)

nej, men förklarade herr talmannen sig hafva funnit öfvervägande ja för den mening, som innefattades i herr Nilssons i Skärhus vid utlåtandet fogade reservation. Då emellertid denna herr talmannens uppfattning genom begäran om votering bestriddes, blef sedan nu till kontraproposition i den sist begärda voteringen antagits yrkandet om afslag, uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som till kontraproposition i voteringen för bestämmande af kontraproposition i voteringen om kontraproposition för hufvudvoteringen antager yrkandet om bifall till herr N. Nilssons vid betänkandet afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i förstnämnda votering antagit yrkandet om afslag å såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

I denna första votering afgåfvos 111 ja mot 93 nej; hvadan propositionen för den näst derpå följande voteringen erhöi denna lydelse:

Den, som till kontraproposition i voteringen om kontraproposition för hufvudvoteringen antager yrkandet om bifall till herr F. Anderssons m. fl. vid betänkandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i förstnämnda votering antagit yrkandet om bifall till herr N. Nilssons vid betänkandet fogade reservation.

Den votering, som anställdes enligt denna proposition, visade 95 ja, men 105 nej, vid hvilken utgång propositionen för nästa votering blef så lydande:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen angående lagutskottets förevarande utlåtande n:o 50 antager yrkandet om

bifall till den af herr Ohlsson i Vexjö afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr N. Nilssons afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 64 ledamöter röstat ja, men 139 nej, hvadan kammaren beslutat, att propositionen för hufvudvoteringen skulle lyda sålunda:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med godkännande af Kongl. Maj:ts förevarande förslag i öfrigt bifallit den af herr N. Nilsson afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Hufvudvoteringen utföll med 67 ja mot 141 nej; och hade alltså kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 13.

Derefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af väckt motion angående lagstiftning till förekommande af olycksfall vid begagnande af tröskverk och dermed jemförliga inrättningar.

*Angående
lagstiftning
till förekommande af
olycksfall vid
begagnande
af tröskverk
m. m.*

I berörda, inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 39, hade herr A. Olsson i Ornakärr föreslagit: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana stadganden, att egare och brukare af tröskverk, hackelseverk eller andra dylika verk, till hvilka ledstänger och ledkoppel böra,

Angående lagstiftning till förekommande af olycksfall vid begagnande af tröskverk m. m.

skola vid laga ansvar vara skyldiga att på lämpligt sätt öfvertäcka nämnda drifmekanismer för att förekomma olyckshändelser, äfvensom att kommuner, der sådana verk finnas, åläggas att å stämma för längre eller kortare perioder utse personer med rätt och skyldighet att besigtiga nämnda drifmekanism och förbjuda dess begagnande, till dess behöflig betäckning anskaffats.

(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr Olsson i Ornakärr, hvilken anförde: Herr talman, mina herrar! Om jag i min motion hade framställt ett förslag, som medfört en kostnad för staten af ett eller flera tusen kronor, så skulle jag icke undra på, om lagutskottet af sparsamhetsskäl afslagit min motion. Men jag har den föreställningen, att bifall till min motion icke skulle komma att medföra någon kostnad hvarken för statsverket eller kommunerna. Utskottet har dock afstyrkt min motion på grund af andra skäl, som synas mig vara mycket svaga.

Lagutskottet medgifver, att de statistiska uppgifter, som i motionen meddelas, torde vara rigtiga, men anmärker, »att de ojemförligt flesta af dessa olyckor icke, såsom motionären synes förmena, inträffat på grund af farlig beröring med verkets drifmekanism, utan vid den s. k. matningen af verken».

Jag är af en annan åsigt än lagutskottet i den delen. Möjligtvis kan lagutskottet hafva skäl och bevis för sin uppfattning. Men jag vill meddela, att jag för min del icke har kännedom om mer än ett enda fall, då en person fått sin hand krossad och söndertrasad, när han matade ett tröskverk. Och det var icke alls underligt, att den personen på det viset kom i olycka, ty han var rusig, när han utförde arbetet, och han skulle för sina kamrater lägga i dagen, huru skicklig han var att mata tröskverk. Deremot har jag läst och hört talas om åtskilliga personer, som, derigenom att de fastnat i verkets drifmekanism, blifvit antingen dödade eller, i lyckligaste fall, fått sina lemmar stympade.

Utskottet säger vidare: »Huru härmed än må vara förhållandet, anser utskottet det ej vara lämpligt eller ändamålsenligt att införa lagbestämmelser, sådana som de af motionären föreslagna.»

Här har lagutskottet uttalat sin mening. Men jag vill gent emot lagutskottets uttalade mening framställa den frågan: Är det lämpligt, att lagutskottet genom att afstyrka en motion af sådant innehåll som den ifrågavarande gynnar sådana personer, som ega dylika verk, men ej ha dem öfvertäckta, hvilket medför, att åtskilliga barn dels blifva ihjelslagna, dels stympade till sina lemmar? Kan detta vara lämpligt och ändamålsenligt?

Vidare säger utskottet, att »olyckshändelser af angifven art svårligen inträffa utan att grof vårdslöshet föreligger».

Jag skall gifva utskottet rätt, så vida det med den grofva vårdslösheten menar, att egarne af dylika verk icke hafva ledstänger och ledkoppel öfvertäckta; då kan man tala om grof vårdslöshet å verksegarnes sida. Men det lär icke vara utskottets mening, utan utskottets mening torde vara den, att just de, som råkat i olycka, äro groft vårdslösa. Men jag vill anmärka, att de, som köra dragarne på en sådan vandringsplan vid ett tröskverk, ha annat att se efter än att tillse, att de taga försigtiga steg; de måste drifva på dragarne. Och om så händer, att de falla, då de skola stiga öfver drifaxeln, och med kläderna fastna uti ledkopplet, blir följden den, att de antingen blifva ögonblickligen slagna i hjel eller få stympade lemmar. Men äro deras kläder af dålig beskaffenhet eller hvad man kallar »sköra», så torde det kunna hända, att kläderna slitas af dem och de »komma undan med blotta förskräckelsen», såsom man säger.

Vidare säger utskottet, att det skulle blifva förenadt med ganska afsevärda kostnader, om min motion bifölles.

Jag kan icke förstå, huru utskottet kan uttrycka sig på nämnda sätt. Jag vet icke, huru det är inom andra provinser, men i Skåne finnes i hvarje by en s. k. byfogde eller älderman, hvilken har åtskilliga uppdrag, som han måste utan ersättning utföra. Om en sådan valdes till att besigtiga ifrågavarande ledstänger och ledkoppel, icke skulle det medföra den minsta kostnad för kommunen.

Jag vill också nämna, att vi hafva personer, som väljas på kommunalstämmorna, och som hafva det åliggandet och den skyldigheten att besigtiga eldstäder och brandredskap. De göra dessa besigtningar flera gånger om året. Om de också finge åliggande att se till, att ledstänger och ledkoppel vore på behöfligt sätt öfvertäckta, icke skulle det medföra någon kostnad för kommunen.

Vidare säger utskottet, att det kan »uppvisas, att maskiner af lika stor farlighet som de af motionären åsyftade användas». Ja, det kan ju vara möjligt, men jag känner åtminstone icke till maskiner, som ha medfört så många olycksfall som den ledmekanism, hvarom jag i min motion har talat. Om så är, att dylika maskiner finnas och det således torde vara behöfligt, att skyddsbestämmelser gifvas äfven beträffande dessa, så kan ju Riksdagen framdeles bli i tillfälle att fatta beslut till åstadkommande af skydd mot olycksfall äfven i detta fall.

Utskottet säger vidare, att »motionärens förslag, äfven om det i och för sig vore förtjent af gillande, måste anses till sin omfattning allt för begränsadt för att böra ensamt för sig genomföras». Det vill med andra ord säga, att jag icke gått tillräckligt långt med mitt förslag, då jag icke föreslagit, att åtskilliga andra

*Angående
lagstiftning
till förekom-
mande af
olycksfall vid
begagnande
af tröskverk
m. m.
(Forts.)*

Angående lagstiftning till förekommande af olycksfall vid begagnande af tröskverk m. m.

(Forts.)

maskiner också skulle vara inbegripna under bestämmelserna till skydd mot olycksfara. Det synes mig, som om lagutskottet härvidlag icke velat förstå min motion, ty huru stämmer detta uttalande öfverens med hvad utskottet sagt förut, då det framhållit, att det icke kan vara lämpligt eller ändamålsenligt att införa lagbestämmelser rörande en sådan sak. Har icke lagutskottet här råkat uti en själfmotsägelse? Jag kan icke finna annat, ty om lagutskottet funnit min motion vara förtjent af gillande, då anser jag, att utskottet bort tillstyrka och icke afstyrka densamma, i stället för att förebära detta, att den icke hade nog stor omfattning.

Slutligen säger utskottet, »att det allt fortfarande bör, såsom hittills, öfverlemnas åt den enskilde att vidtaga de åtgärder uti de af motionären angifna afseenden, hvilka kunna finnas nödiga». Men då detta icke sker, bör då icke lagstiftningen ingripa för att förekomma olycksfall vid användandet af verk med sådana drifmekanismer, som jag i min motion omnämmt.

Hade lagutskottet verkligen haft vilja, synes det mig således icke ha saknat skäl att bifalla min motion, men när viljan icke varit för handen, har man tillgripit sådana svaga skäl, som förefinnas här i utskottsutlåtandet, för hemställa om afslag.

Lagutskottet har nu här i sitt utlåtande sagt nej till mitt förslag. Jag vill då öfverlemna åt kammaren att i sin ordning säga antingen ja eller nej till utskottets förslag, hvilket kammaren finner vara mest skäl till.

För den skull skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställa och bifall till min motion.

Herr Lovén yttrade: Herr talman, mina herrar! I likhet med motionären kan jag icke finna annat, än att utskottet har ställt sig väl mycket afvisande mot motionärens förslag. Det är af statistiken bekant, att olyckshändelser vid användning af tröskverk mycket ofta inträffa. Jag är visserligen icke beredd att nu uppgifva, huru många af dessa olyckshändelser inträffat i följd af beröring med drifmekanismen å vandrigen och huru många inträffat vid matning, och jag vill medgifva, att utskottet har rätt i sitt påstående, att sannolikt många olyckshändelser inträffat vid matningen. Men dermed må vara huru som helst. Jag tror i allt fall, att motionen går i fullkomligt rätt riktning, och därför kan jag icke finna annat, än att lagutskottet bort ställa sig välvilligare mot motionens syfte. Jag vill påminna om, att i England och på flera andra ställen stränga lagstiftningsåtgärder vidtagits gent emot olyckshändelser af detta slag. Särskildt finnes i England föreskrift om, att tröskverk utan undantag skola vara öfverbyggda och försedda med skydd för matningen, så att icke de, som mata, såsom ofta inträffar, få sina armar sönderbrutna af tröskverket.

Då så är förhållandet, och statistikon, som sagdt, visar, att många olyckshändelser vid dessa inrättningar inträffat, kan jag, herr talman, för min del icke finna annat, än att motionen varit fullt berättigad, och får jag därför yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Med herr Lovén förenade sig herrar *Wallis, Höjer, greve Hamilton, Berg, Pantzarhielm* och *Björck*.

Angående lagstiftning till förekommande af olycksfall vid begagnande af tröskverk m. m.
(Forts.)

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman! Man kan väl i alla fall icke stifta lagar för allt möjligt. Anledningen till denna motion är nu, efter hvad motionären upplyst, att två barn blifvit förderfvade i en axelledning. Men hvem får icke se efter sina barn? Det måste väl hvarje målsman göra, och man måste se till icke blott att de akta sig för tröskverk, utan också att de akta sig för eld och vatten och mycket annat.

Hvad skulle man för öfrigt vinna genom bifall till motionen? Der talas visserligen om att ledstänger och koppel skola vara på lämpligt sätt öfvertäckta, men icke är det i ledstänger och koppel, som den största faran ligger, utan den ligger väl i sjelfva maskinen, och detta vare sig det är frågan om tröskverk eller hackelseverk. Om detta, det hufvudsakligaste, finnes emellertid icke ett ord nämndt i motionen. Det är nog många andra saker, som behöfva skyddas, än just dessa ledstänger och koppel, och hvarför då lagstifta särskildt härom? Det förefaller mig i allt fall vara att gå något för långt.

På grund af hvad jag nu yttrat och på grund af hvad utskottet anfört, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, gaf herr talmannen, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, propositioner å dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets nämnda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Röstsedlarna uppräknades hvar efter annan och visade 94 ja mot 66 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 14.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 52, i anledning af väckt motion om tillägg till § 26 mom. 1 af förordningen angående utvidgad näringsfrihet, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *E. H. Sjövall* afgifna motion, n:o 79, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Sjövall anförde: Herr talman, mina herrar! Då lagutskottet enhälligt afstyrkt min motion och sålunda föga utsigt förefinnes för att någonting skulle kunna vinnas genom att vid denna sena timme upptaga kammarens tid med någon redogörelse för motiven till motionen och någon granskning af de skäl, som utskottet anført för sitt afstyrkande af densamma, skall jag icke göra något yrkande.

Vidare yttrades icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditionslösen i fråga om lagfart å fast egendom.

Med föranledande af berörda, inom Andra Kammaren af herr *P. G. Petersson* i Fräntorp afgifna motion, n:o 58, hemställde utskottet i detta utlåtande:

»att Andra Kammaren för sin del beslutar, det Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder med sådan ändring i kongl. förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883, sådant detta lagrum lyder i kongl. kungörelsen den 16 december 1887, att, då sterbhusdelegare på grund af arf, giftorätt eller testamente söka lagfart å fast egendom, de icke, då taxeringsvärdet eller köpesumman för hvardera lotten af egendomen icke uppgår till 1,000 kronor, må blifva skyldiga lösa mera än ett lagfartsprotokoll gemensamt, oaktadt fastigheten icke öfvergått till ny egare.»

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Zotterman: Herr talman, mina herrar! I klämman uti utskottets betänkande finnes en ordställning, som möjligen

skulle kunna väcka missförstånd, och jag skall därför taga mig friheten att anhålla om bifall till utskottets utlåtande med följande ändring, som jag nu skall tillåta mig att uppläsa:

Att Andra Kammaren för sin del beslutar, det Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder för *åstadkommande af sådan ändring i 11 § af kongl. förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883, sådant detta lagrum lyder i kongl. kungörelsen den 16 december 1887, att, då sterbbusdelegare eller testamentstagare söka lagfart å fast egendom, som dem i giftorätt, arf eller testamente tillfallit, dem måtte medgifvas rätt att, der taxeringsvärdet för hvarje lott af egendomen icke uppgår till 1,000 kronor, lösa gemensamt protokollsutdrag, oaktadt fastigheten icke öfvergått till ny egare.*

Genom detta mitt förslag ändras ingenting i sjelfva saken, utan det är endast ett förtydligande i uttrycket.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan med denna lydelse.

Herr Husberg: Det är ju möjligt, att det af herr Zotterman framställda förslaget till ändring af klämman i utskottets betänkande icke innebär någonting annat än en omskrifning och ett förtydligande, men då detta emellertid icke vid första påseendet framträder fullt klart, får jag hemställa, att kammaren behagade återremittera ärendet till utskottet.

Herr Zotterman: Mitt förslag innebär icke den allra ringaste sakliga ändring, och jag har samrådt med utskottets ledamöter om saken. Jag får därför vidhålla mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren beslöt visa ärendet åter till utskottet.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>J. Bromée</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 30 dennes,
» <i>E. Svensson</i>	i Karlskrona under 14 dagar fr. o. m. den 1
nästa april,	
herr <i>E. Meyer</i> under 12 dagar fr. o. m. den 2 nästa april,
» friherre <i>G. Peyron</i>	» 6 » » » 1 » » ,
» <i>N. Nilsson</i>	i Skärhus » 12 » » » 2 » » ,

herr *O. W. Redelius* under 14 dagar fr. o. m. den 31 dennes,
och » *L. M. Kruse* » 9 » » » 29 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,55 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 29 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. greve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående de kongl. teatrarne;

angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från kungsladugården Ås kloster n:o 1 i Hallands län;

angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från Alnarps kungsgård i Malmöhus län underlydande gatuhusen n:is 12, 13 och 14 Lomma;

angående en väganläggning mellan Tärna och riksgränsen;

angående öfverflyttning af ett anslagsbelopp från en institution till en annan vid universitetet i Lund;

angående ändring i gällande bestämmelser om rätt för generaldirektören och ordföranden i medicinalstyrelsen till erhållande af pension å allmänna indragningestaten; och

angående anslag till bestridande af kostnader för en gradmätning å Spetsbergen.

Samtliga dessa propositioner bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Efter föredragning, hvar för sig, af Kongl. Maj:ts från nästföregående sammanträde på kammarens bord hvilande propositioner:

angående understöd åt förre extra skogsbevakaren G. Karlsson från Malåträsk;

angående försäljning af vissa under förra militiebostället ^{15/16} mantal Hvellinge n:is 22 och 30 i Malmöhus län lydande gatehus;

angående försäljning af egendomen Nefvitshög n:o 15, ett kronobete, i Malmöhus län;

angående försäljning af en postverket tillhörig tomtedel i Ystad;

beslöt kammaren öfverlemna desamma till behandling af statsutskottet.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden, nemligen:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens femte hufvudtitel, omfattande anslaget till sjöförsvaret;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jönköpings stad af ett område af förra landshöfdingebostället Ryhof;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Upsala stad af vissa lotter af den kronan tillhöriga s. k. Upsala hofstalläng i Upsala län;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga till förra militiebostället ^{3/4} mantal Arkeltorp n:o 1 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till kungsgården ^{3/8} mantal Ribbingelund n:o 1 i Södermanlands län hörande utängar;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under länsmansbostället ^{1/2} mantal Boberg n:o 1 i Östergötlands län lydande lägenheter;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra majorsbostället 6 mantal Gudhem n:is

1—9 i Gudhems socken och Gudhems härad af Skaraborgs län för utvidgning af Gudhems församlings kyrkogård;

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring från länsmansbostället ett halft mantal Stenum n:o 3 Stommen i Stenums socken och Valle härad af Skaraborgs län; och

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Venersborgs stad af vissa delar af tomterna n:is 428 och 429 i kvarteret Blomman der i staden m. m.;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

n:o 15, i anledning af väckta motioner om ändringar i tull-bevillningen; och

n:o 16, angående ändring i instruktionen för taxeringsmyndigheterna; samt

Andra Kammarrens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, i anledning af väckta och till utskottet remitterade motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjursjukdomar.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

Interpellation.

§ 6.

Ordet lemnades härefter till

Herr Branting, som yttrade: Vid Forshaga sulfitfabrik i Vermlands län har nyss inträffat, att arbetarne begärde en löneförhöjning med hänsyn till arbetets helsofarliga och motbjudande beskaffenhet och den långa arbetstiden. Löneunderhandlingarna tycktes först icke behöfva blifva resultatlösa. Men frågan kom i ett annat läge, då disponenten K. af Ekström afskedade fackföreningens ordförande och sekreterare samt lät genast vräka den förre ur hans bostad. Vid denna af kronolänsmannen verkställda vräkning voro ett 20-tal af arbetarne tillstädes, men gjorde intet som helst försök att ingripa mot den lagliga, ehuru under dessa förhållanden för den naturliga rättskänslan så upprörande handlingen.

Svaret på dessa afskedanden, hvilka disponenten, föga trovärdigt, sökt förklara med att de båda »af misstag» kommit att stå kvar i fabriken tjänst, blef, att arbetarne, sedan grofarbetareförbundets tillkallade förtroendeman uppmanat dem att betänka

noga det steg, de ämnade taga, i sluten omröstning med alla röster mot en beslöto begära de afskedades återtagande och prislistans genomförande, eljest skulle arbetet omedelbart nedläggas.

Disponenten afslog fordringarna, och arbetarne lemnade fabriken, hvars maskinerier derpå stoppades af de på förhand underrättade och tillstädesvarande förmännen.

Oaktadt ingen oordning förekommit eller någon annan anledning förefans att befara något dylikt än det brutala och utmanande tillvägagångssätt, som möjligen kunde komma att af disponenten användas i konflikten, skyndade denne att hos landshöfdingeembetet i Karlstad begära förordnande som extra polismän för ett 10-tal uppgifna personer, förmän, rättare och dylika. Konungens befallningshafvande beviljade omedelbart denna anhållan.

Men icke nog dermed. Fast intet förekommit från arbetarnes sida, som tydde på, att hos dem fans någon tanke på våldsamheter, begärde äfven herr Ekström och erhöll omedelbart af Konungens befallningshafvande en afdelning militär till Forshaga.

Mig synes af alla hittills föreliggande uppgifter om händelserna vid Forshaga aldeles uppenbart, att Konungens befallningshafvande icke hade bort, utan att tvingande skäl förelågo, frångå den bestående och opartiska neutralitet i konflikten mellan kapital och arbete, som det bör vara statsmagtens skyldighet att bevara, derest den icke vill i förekommande fall erbjuda sina tjänster till en medling. Men en sändning af militär till en strejkplats, när ingen fara för allmänt lugn och ordning föreligger, kan icke fattas annat än som en kränkande hotelse, rigtad enbart mot den ena parten, och måste därför vara egnad att, långt ifrån att lugna sinnena, tvärtom väcka bitterhet och harm.

Att det öfverflödande nit, som Konungens befallningshafvande här visat att tillmötesgå den ena sidans framställningar ändå icke kunnat rubba arbetarne ur deras lugna, fasta hållning, vittnar högt till deras heder, men visar på samma gång bäst, huru obehöflig och förfelad landshöfdingeembetets åtgärd att sända militär till Forshaga var. Om situationen för ögonblicket på platsen för denna militärkommendering tillåter jag mig anföra följande rader ur Karlstads-tidningen för den 28 mars:

Allt är lugnt vid Forshaga, lugnare och fredligare, än det någonsin varit. De strejkande iakttaga en monstergill hållning, undvikande till och med att närma sig militären. Äfven de yngsta känna ansvaret och uppträda sansadt och värdigt. Detta exemplariska uppförande har också öfvat den förmånliga inverkan, som sjelfbeherskningen aldrig förfelar. Af de frireligiöse, som förut stått mera utanför striden, ha flere tagit parti för de strejkande, lofvat att upplåta herberge, när vräkningen skall öfvergå dem, och några ha ingått i fackföreningen, som sedan strejkens utbrott vunnit ett 15-tal nya medlemmar.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och den roll Konungens befallningshafvande i Karlstad deri spelat, anhåller jag härmed om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för civildepartementet framställa följande spörsmål:

Är det för herr statsrådet bekant, om något skäl, utöfver de af allmänheten genom pressen kända, har motiverat Konungens befallningshafvandes i Vermlands län åtgärd att sända en militärkommendering till Forshaga?

Dereft något sådant, för allmänheten obekant, men i sak tillräckligt vägende skäl icke skulle förefinnas, ämnar då herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att denna militärkommendering omedelbart åter hemsändes?

Den af herr Branting sålunda framställda anhållan begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>C. G. Johansson</i> i Afösa under 12 dagar fr. o. m. den 1 april,				
» <i>J. Anderson</i> i Tenhult	» 12	»	» 1	»
» <i>J. Sjöberg</i>	» 13	»	» 1	»
» <i>J. W. Bengtsson</i> i Häradsköp	» 12	»	» 1	»
» <i>J. P. Zakrisson</i>	» 12	»	» 1	»
» <i>R. Eklundh</i> i Lund	» 12	»	» 2	»
» <i>M. Andersson</i> i Löfhult	» 12	»	» 2	»
» <i>J. Bengtsson</i> i Bjernalt	» 12	»	» 1	»
» <i>P. A. J. Högstedt</i>	» 14	»	» 1	»
» <i>A. Petersson</i> i Påboda	» 14	»	» 1	»
» <i>N. Åkesson</i>	» 10	»	» 3	»
» <i>A. Norrman</i>	» 14	»	» 31	dennes,
» <i>O. Persson</i> i Killebäckstorp	» 14	»	» 31	»
» <i>E. Eriksson</i> i Qväcklingen	» 14	»	» 31	»
» <i>J. Nordin</i> i Sättna	» 14	»	» 31	»
och » <i>J. Nilsson</i> i Sorröd	» 14	»	» 31	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2.51 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.